

ZALASZÁNTÓ

Örökségvédelmi hatástanulmány

műemléki szakterületi rész

készítette: **dr. Vándor László** CSc
okl. műemlékvédelmi szakmérnök, régész, történész
Szakértő műemléki dokumentálás és épületkutatás szakterületen
Nyilvántartási szám: 21.0112

régészeti szakterületi rész

készítette: **Simmer Livia** régész
Szakértői engedély szám: 18-002

2022. február

1. ÖRÖKSÉGVÉDELMI VIZSGÁLAT	3
1.1. A TELEPÜLÉS TÖRTÉNETI LEÍRÁSA (A TELEPÜLÉS- ÉS TÁJSZERKEZET ALAKULÁSA, A TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSMAG).....	3
1.2. A TELEPÜLÉS RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉGÉNEK FELMÉRÉSE ÚJONNAN BEÉPÍTÉSRE SZÁNT TERÜLETNEK KIJELÖLT TERÜLET ESETÉN TEREPEJÁRÁSSAL.	9
1.2.1. A régészeti örökség védelmére vonatkozó jogszabályok	9
1.2.2. Zalaszántó régészeti öröksége.....	12
1.2.3. Védettségek, részletes lelőhelylista	20
1.3.A VÉDETT MŰEMLÉKI ÉRTÉKEK TELEPÜLÉSI ÉRTÉKTÁRA, AMELY ÉRTÉKKATASZTERBEN TARTALMAZZA:.....	27
1.3.1. a világörökségi, és a világörökségi várományos helyszínek és területek.....	27
1.3.2. Az országos építészeti örökség elemei.....	27
1.4. A HELYI ÉPÍTÉSZETI ÖRÖKSÉG TELEPÜLÉSI ÉRTÉKLELTÁRA.....	37
1.4.1. településszerkezet.....	37
1.4.2. telekstruktúra és utcavonal-vezetés	38
1.4.3. utcakép vagy utcakép részlet.....	38
1.4.4. egyéb településkarakter elemek	38
1.4.5. Helyi védett épületek, alkalmazott anyaghasználat, tömegformálás, homlokzati kialakítás	39
1.4.6. táj- és kertépítészeti alkotás, egyedi tájérték, növényzet	58
1.4.7. szobrok, képzőművészeti alkotások, utcabútorok	58
 2. A RENDEZÉS SORÁN TERVEZETT VÁLTOZTATÁSOK HATÁSELEMZÉSE:.....	58
2.1. A TELEPÜLÉSI ÉRTÉKLELTÁRBAN SZEREPLŐ ELEMEL VONATKOZÁSÁBAN RELEVÁNS RÖVID ÉS KÖZÉPTÁVON TERVEZETT VÁLTOZTATÁSOK ISMERTETÉSE.	58
 3. AZ ÉRTÉKVÉDELMI TERV	60
3.1. AZ ÉRTÉKVÉDELMI LETÁRBAN SZEREPELTETETT ÉRTÉKEK MEGŐRZÉSÉT BIZTOSÍTÓ SZEMPONTOK ÉS KÖVETELMÉNYEK	60
3.2. önkormányzati feladatok meghatározása	60
 4. NYILATKOZATOK	61
 5. FELHASZNÁLT IRODALOM.....	63

1. Örökségvédelmi vizsgálat

1.1. A település történeti leírása (a település- és tájszerkezet alakulása, a történeti településmag)

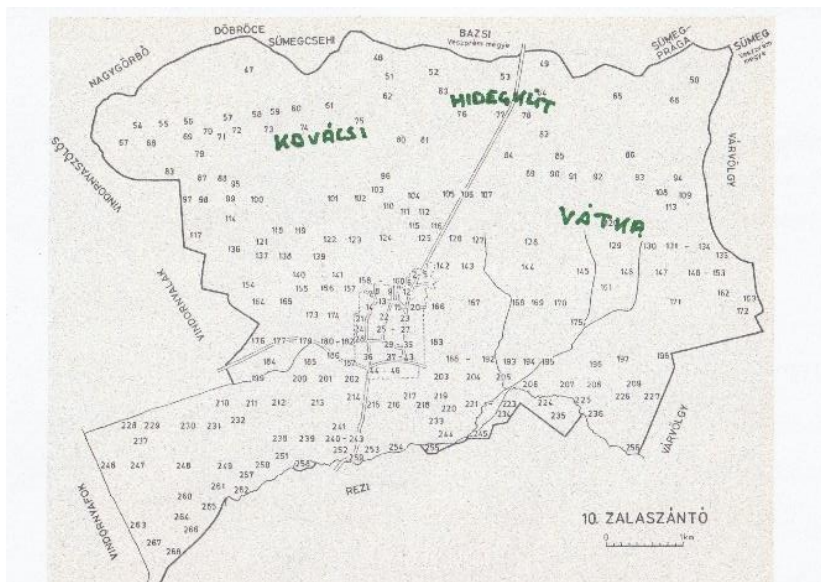
A település területe ősidők óta lakott (ld. a régészeti fejezetben), amely elhelyezkedésének és természeti adottságainak köszönhető. A Keszthelyi-hegység északnyugati részén, a szántó-zsidi medence nyugati felében helyezkedik el.

A falu mai határa az újkorban, elsősorban a törökkori településpusztulások révén alakult ki, amikor is - elsősorban a falutól északra található területek – több korábbi falu területe Zalaszántó határába olvadt. Ezek a következők:

Kovácsi – 1227-ben említik először, mint az Atyusz nemzetség birtokát. Később a tátikai váruradalom része lett. Templomos hely volt. A török alatt elpusztul. A 19. században is még pusztaként szerepel a Festetics birtokok között. Emlékét számos helynév őrzi.

Hidegkút - 1257-ben szerepel először. A tátikai váruradalomhoz tartozott. A falu a török időkben elnéptelenedik. A későbbiekben, mint lakott pusztá szerepel. Ma is megvan Zalaszántótól északra.

Vátka – A 13 századból szerepel a forrásokban. Számos okleveles említését ismerjük. A török alatt elnéptelenedett falut a 19. században is mint pusztát szerepeltetik a Festetics uradalomban. Emlékét templomának romjai és több helynév is őrzi. a Tátika hegy déli oldalánál.

A zalaszentői határba olvadt egykori települések

Zalaszentő ma az észak-dél irányú Keszthely-sümegi országút mentén, annak Várvölgy-Tapolca irányú kereszteződésében hosszan elnyúlik az eredetileg egyutcás település. Mellékutcai újabb kori képződmények. A fölé magasodó hegycsúcsokon északkeletről a tátikai vár romjai találjuk, melynek

uradalmához egykor tartozott, dél felől a szomszédos középkori uradalom központjának a Rezi várnak maradványai tekintenek a településre.

A falu neve „Szántó” is bizonyítja rendkívül korai eredetét. Az ilyen típusú nevek a korai Árpád-korban itt élő, királyi szolgálónépekre utalnak, akik az uradalomban bizonyos szolgáltatásra, adott esetben földművelésre, szántásra voltak kötelezve. Szolgáltatásaikat a korai megyében (adott esetünkben Zalaváron székelő) a megye élére a király által kinevezett megyésispánon keresztül teljesítették. A falu nevében ma megjelenő Zala- előtag a 19. század végén került, megkülönböztető jelzőként az azonos nevű falvaktól.

Bár írásos adatok nincsenek róla, de mint a település neve mutatja, Szántó a 11-12. században már létezett, a zalai vár szolgáltató faluinak egyike volt. Eladományozására valószínűleg II. András uralkodása alatt került sor.

Zlaudus veszprémi kanonok 1236-ban szerezte meg Szántót, ahol akkor még különböző jogállású emberek laktak, köztük szabadosok és „vincellérek” azaz szőlőművelők is. Ekkor már állt a Szent Kozma és Damján tiszteletére szentelt egyháza is.

1242, a szomszédos Várad hegyen álló erősség több környező falu birtokosa birtokosa Tadeuka kifosztotta Szántót. Hosszas pereskedés után a veszprémi püspökké emelt Zlaudus megszerzi az erősséget, és új várat is építve uradalmának központjává teszi.

Zlaudus az uradalmat a tátikai várral együtt a veszprémi püspökségnek adományozta, így 1257-ben bekövetkezett halála után Szántó a püspökséggé lett. Azonban a birtokot Zlaudus testvérei nem adták át és csak több éves pereskedés után lett a püspökség a birtokos.

A 13. század végének belháborúi során a tátikai uradalom és így Szántó is idegen kézbe került. Károly Róbert hatalmának megszilárdulásával tátikai uradalom Szántóval királyi birtok lett. A püspökség megpróbált azt peres úton visszaszerezni, ami sikerült is nekik, de a király birtokcsere révén újra a vár és tartománya birtokosa lett.

1236-ban, amikor megjelenik forrásainkban a veszprémi püspök prédiума, azaz lakott majorja, ahol különböző foglalkozású szolgáló népek laktak. 1255-ben villa, 1341-ben „villa seu possessió”, benne 1358-ban királyi jobbágyságok laknak

Az 1341-ben zajló birtokszemlén Szántón megemlíti a templomot és 73 telket számláltak, amivel környék legnagyobb települése volt. A becsült lakossága 350-370 fő lehetett. (Megjegyzendő, hogy a szemle számbaveszi a mai Zalasántó területén lévő, a török időkben elpusztult településeket is. Ezeket ld. a régészeti fejezetben)

A királyi kézen lévő település Nagy Lajos idején a Lackfiak birtokába. Ennek első írásos dokumentuma 1378-ból ismert. 1397-ben Lackfi István lefejezése után Szántó a többi birtokkal együtt ismét királyi kézbe került. Zsigmond király alatt többször került zálogba. 1421-ben Zsigmond király a tátikai uradalommal együtt Gersei Pethő Jánoshoz kerül szolgálati birtokként, és 1429-ig a család kezeli. Néhány év múlva 1435-ben a Pethők véglegesen megkapják az uradalmat, és a család kihalásáig birtokukban marad. Az uradalomhoz tartoztak Zsid, Kovácsi és Hidegkút, amelyek Szántó központtal kisebb uradalmat alkottak és amelyet urai, Tátika várukból igazgattak.

A 15. században a község birtokosai révén egyre jelentősebb szerepet játszik, akik különböző kiváltságokat szereznek részére. 1378-ban vásáros hely. Ezzel magyarázható, hogy már 1423-ban oppidum (mezőváros), és ez a jellege habár a török idők alatt elhalványult – a feudális korban

mindvégig megmarad. Többször tartanak itt megyegyűlést, székhelye 1496-ban a megyei serdiának.

A 16-18. században központja a róla nevezett járás, a „*processus Zantovecnis*”-nek, amelyhez 1553-ban a dikajegyzék szerint 45 helység tartozott.. - mindig Szántóval együtt, annak tartozékaikként írják össze. 1548-ban a dikátor a szántó] gazdaságban 2 portáriust, 2 kertészt és 1 szolgát jegyzett fel, valamint allódiumot. A Pethő család két évszázadon át egyedüli birtokosa, csak a 17. század második felétől tűnnek fel új földesurak, így az Illésházy, Szentgyörgyvölgyi Bakács, a Jankovics, az Esterházy családok.

A török időkben a település sokat szenvedett. Tátika és Rezi várát a Gersei Pethő család nem tudta fenntartani, és amikor a török 1589-ben kirabolják Tátikát, nem építik újjá, hanem lerombolják.

Már a 16. század elején a veszprémi püspök és a Pethők marakodásának tárgya, majd török rablótámadások is érik. 1531-ben például a 37 lakott portával szemben 62 telken élnek szegény jobbágyok vagy a telkek lakatlanok. Tanítóját 1550-ben feljegyzik. Ebben az évben Szántó önálló vikária központja és plébánosa esperes.

A nagy pusztulás az oligarcháknak és a töröknek köszönhető. 1555-ben a dikaösszeírás után a török depopulálta. 1564-ben aláveti magát a töröknek és ekkor is a szegények száma kevés híján kétszerese a lakott portakénak. 1566, 1567-es években újabb felégetés érte, nemkülönben 1572-ben és 1573-ban. Az 1577-ben történt pusztulás után igen lassú az újránépesedés üteme, még 1613-ban is 13 a lakatlan házak száma. Bizonytalan azonban az élet ez után is. 1657-ben kirabolta a török, a következő évben a fehérvári bég megfenyegeti arra az esetre, ha nem fizeti meg az adót.

Az akkori gazdasági életről forrásaink szűkek. 1572-ben a mindenfajta gabona után kiadott papitized 20 kepe és 22 kéve, 1601-ben csak búza és rozs után 42 kepe. 1696-ban 115 hold szántóban 186 pozsonyi mérő gabonát vetettek. Vannak adatok a szőlőtermelésre is. 1546-ban Csoron András 15 hordó szántói bort küld Nádasdy Tamásnak. 1603-ban a kiadott bortized 105 akó. A szőlő területe 1686-ban 100 kapás, 1696-ban 20, 1700-ban 30 hold. A 20 hold 89 kapás és termése 155 akó. 1599-ben 5 itteni molnár fizetett taksát.

Már a 16. század második felétől Szántó adózik a törököknek is. A török adó 1629-ben 272, később csak 100 forint.

1670-ben a veszprémi püspök pereli a lakosságot, mert nem akarja neki a tizedet kiszolgáltatni. 1674-ben újabb per indult e tárgyban. 1685-ben ismét megrohanja a török, a télen pedig a németek fosztották ki a várost, amelynek népét ingyenmunkára hajtják Szentgróthoz, holott ide sohasem tartozott korábban ilyen robottal.

A falu fejlődése ebben az időben stagnált. Többször felégetik. A Gersei Pethők tátikai ága 1677-ben kihalt Gersei Pethő Lászlóval kihalt.

A birtokok a leányágon öröklődtek, aprózódtak. 1706-ban a Bakács család itteni nemesi kúriáját eladja 400 rajnai forint örök áron. Tartozékai 41 hold szántó, 6 hold rét, 3 parlag-szőlő és 1 pusztá malomhely.

A török idők végén a 18. század elején (1722) 17 népes és 10 telek volt pusztá a faluban.

Az 1740-es években az egykori Pethő birtokokat Festetics Kristóf szerzi meg és ettől kezdve a Festetics család keszthelyi uradalmához tartozik.

Az 1720-as évektől indult újra a falu fejlődése. 1722-ben 17 népes telek mellett még 10 a puszta. Csak az 1720-as évek után kezd a népesedés folyamata normális ütemet venni. Ez nemcsak a most már lassan visszatérő békés idők eredménye, hanem az úrbéri viszonyoké is. Szántó — oppidum neve ellenére — nem különbözik úrbéri vonatkozásban a falvaktól. Földesurának szükség szerint robotoló és terményei után kilencedet, az egyháznak pedig tizedet adó helység. 1700-ban nem is volt egyéb terhe. 1722-ben 2 olyan „*censualis*” telkét is nyilvántartják, amelyek utána teher mindössze 28 nap kézi robot volt. 1768-tól az urbárium szabja meg a terheket, mert ilyet Szántó részére is kiadtak. 1783-ban gyümölcsből annyit kellett beszolgáltatnia, amennyit az uraság kívánt. Úrbéri harcról nem tudósítanak a forrásaink és a hagyományos terhek majd az urbárium csak előnyösen befolyásolták a hely növekedését.

A mezőváros társadalma 1768-ban nagy részében már szabadmenetelű. Az 1783-ban összeírt 181 családból csak 50 az örökös, a többi szabad költözködésű. Társadalmi keresztmetszetének adatait a megye 1770. évi összeírásából közöljük. A 185 összeírt családból 161 szeriális, jobbágytelken ülő kolónus, 24 pedig extraszeriális, leginkább urasági alkalmazottak, konvenciósok. 1805-ben 215 háznépből 1 tisztviselő, 3 kézműves, 14 nemesek szolgája, 61 paraszt, 162 zsellér, lakó, 314 fiúgyepnek, nők 524, összesen 1079 fő. A nemesek száma elhanyagolható, 1769-ben és 1828-ban is 2—2 család.

A mezővárosban élő iparosok száma 1770-ben 14, 1783-ban 19. A legnagyobb a száma a takácsoknak, akik céhet is alkotnak. Önállóságáért harcot vív a keszhelyi takács-céhhez is. Az iparosok és a földművelő lakosság egyformán a Pethő, majd a Festetics család keszhelyi úrszéke hatáskörébe tartozott. De itt is csak földesura adhatta elő a jobbágy panaszát.

Szántó az első katonai felmérésen (1782-85)

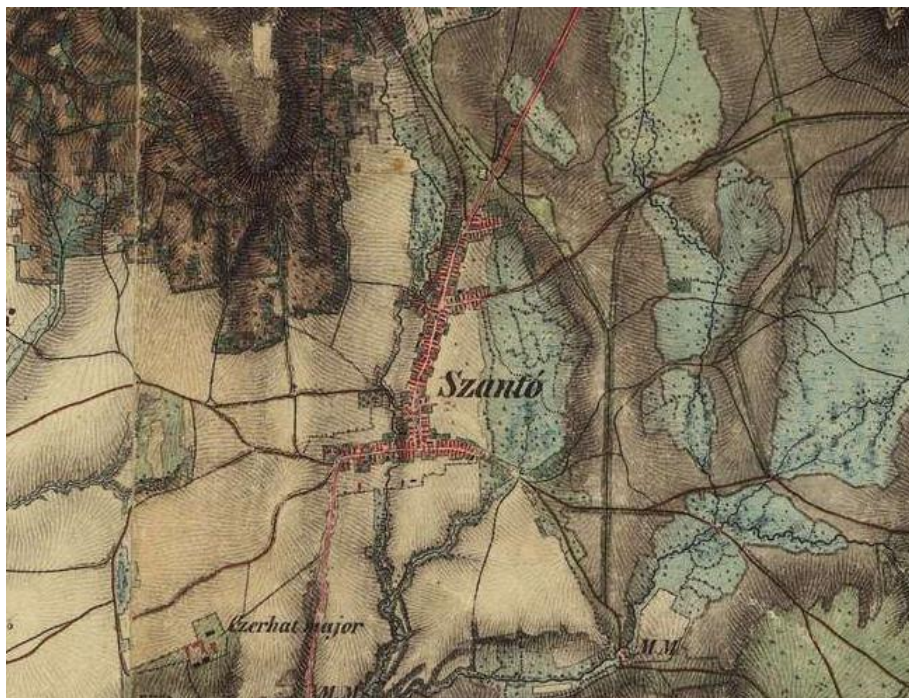
A település elsősorban őstermelő helység, lakosai nagy része földműveléssel és szőlőtermesztéssel foglalkozik, kevés az iparosok száma. Szántói közepes minőségűek. 1807-ben a megye kiküldött emberei a határt - a föld fekvése, minősége és termékenysége alapján - három osztályba sorolták és az első klasszisban 1 hold szántót 1100, a másodikban 1200, a harmadikban 1300

négyszögölnök vettek, a rétek esetében pedig 900, 1200, ill. 1300 négyszögölet számítottak 1 holdnak, amelyen 1 szekér széna terem. Kenyér- és tavaszi gabonát termeltek, a 18. század második felétől kukoricát és dohányt is., 1700-ban 450 hold szántója. 1720 a mélypont, amikor a megművelt szántó mindössze 48 pozsonyi köblös, viszont 1770-ben a búzatermés 1293, a rozs 1575, a tavaszi 690, a kukorica 276 pozsonyi mérő.

A gabonatermeléssel legalábbis egyenrangú megélhetési forrás a szőlő. A szántói szőlőhegyet Fényes „*roppantnak*” és „*jó bort termőnek*” mondja. 1715-ben 96 kapása megművelt szőlő és et a szám 1770-re felszökik 1009 kapásra, tehát több, mint a tízszeresére, 3571 akó terméssel. A promontóriumnak külön igazgatása van: 1801-ben a község beadványát ennek bírója mellett a hegy bírója is aláírja.

1770-ben a termények között van 10 font jó minőségű dohány is. Legelői, rétjei és erdői nagy kiterjedésűek. 1770-ben a város 173 növendék marhája és 391 sertése a legelőre hajtott állomány, a kaszált széna mennyisége pedig 390, a sarjúté 27 szekér. A nagy legelőket nemcsak a város, hanem az uraság rideg gulyája, vagy csordabeli marhája is járta. Olyan bőséges a legelő, hogy a földesúr birkás és kanászházakat építtet, és azokat kiadja bérbe legelővel együtt. Az erdők gubacsát engedéllyel gyűjtheti a lakosság. A mészégetést az uraság bérbe adja, 1832-ben is külön jövedelemként említik. El van látva malmokkal. 1700-ban 4, 1785-ben 2, 1832-ben pedig 6 a lisztes malmok száma. Az 1785-ben összeírt Gergely-malom megvan 1962-ben is ezen a néven Szántó külterületi lakott helye.

1773-ban lakossága magyar és katolikus hitű. Temploma anyaegyház, amelyhez 1785-ben Vindornyalak és Vindomyaszőlős tartoznak, továbbá Hidegkút nevű kocsmá és a Gergely, valamint a Púposhegy aljai malmok, 12 lélekkel. Ősi templomának román kori maradványait feltárták. 1754. évben akkori templomáról azt jegyzik fel, hogy azt a helység népe saját erejével 18 évvel ezelőtt „*e ruderibus antiquis*” restaurálta. Születési anyakönyvei 1732-től, a halálozásai 1743-tól vannak meg. 1771-ben a tanulók száma 25, nyáron 15. Tanított tárgyak a latin nyelv elemei, írás, olvasás és aritmetika.

Szántó a második katonai felmérés térképén (1819-1869)

A község lakóinak a sorsát a 19—20. században, egészen 1945-ig a nagybirtok határozta meg. Nagy határa 1857-ben (6494 kh), hatalmas szántója, 1674 kh, rétje, erdeje elégséges feltételeket biztosított volna a paraszti gazdaságok fejlődéséhez. A nagybirtok gazdasági nyomása következtében azonban a parasztság nem tudott gazdaságilag megerősödni, vagyonosodni.

A 19. sz. végén 388 a gazdaságok száma, amely 1935-re, 872-re növekszik. A helyben munkát nem találók eljártak summásnak Somogy és Fejér megyék uradalmaiba is. Nagyszámú cselédség volt a helyi uradalmakban is. 1895-ben Bachár Antal bérelte a Festetics Kristóf-féle hitbizományt és 14 cselédet foglalkoztatott. Jelentős a juhtenyésztés. 1895-ben 558 juhot tartottak a gazdaságban. A másik földbirtokos Festetics Tasziló gróf, a harmadik Lázár Miksa kereskedő. 1935-ben a község összterületének közel a fele Festetics gróf birtokában volt. 1945-ben a földosztáskor 420 kh földet osztottak fel.

1900-ban a község 375 lakóházából 350 ház nád-, ill. zsúpszalmával fedett. A telkek szalagszerűek, a melléképületeket a ház végéhez építették. Egy-egy telken több család is lakott. 1900-ra Zalaszántó megduplázta népességét, lakossága 2340 fő. Lakóinak 1910-ben több, mint 80%-a a mezőgazdaságból élt. 1910-ben a mezőgazdasági munkások, cselédek és eltartottaik száma 464 főt tett ki, a házi cselédek száma 22, eltartottjaikkal együtt 27. Így a cselédség és az agrárproletár elem 20,7%-át tette ki az összlakosságnak. 1925-ben a község fejlettségét a következő intézmények alapján lehet megítélni: 1 felekezeti elemi iskola, mely 4 tanerős, 4 tantermes, 5 vegyes-kereskedése, 1 kocsmája és 16 kisiparosa volt. Működött a községben 2 gőzmalom is. 1938-ban 47 kh, 990 négyszögölnyi területet az úgynevezett Bakonycseri dűlőt Rezi határához csatolták át (5028/ni/1938 alisp. sz.).

Zalaszentgyörgy a harmadik katonai felmérés térképén

1942-ben bekapcsolták Zalaszentgyörgyöt az autóbussz-összeköttetésbe napi egy járáttal. 1950-ben a keszthelyi járással együtt Veszprém megyéhez csatolták, 1979-ben tért vissza Zala megyéhez.

A faluba a villanyt 1950-ben vezették be. 1959-ben művelődési ház, 1963-ban óvoda épült.

Termelőszövetkezete Petőfi néven 1948-ban alakult. 1975-ben a Karmacs székhellyel működő Vindornyamenti Tsz-hez csatolták, 1990 után feloszlott.

Az általános iskola 1908-1912. között épült. 1974-ben a községnek egy 8 tantermes, 14 tanerős iskolája volt. Ebben az időben ide jártak Vindornyalakról az alsó és felső tagozatosok, Bazsiból pedig csak a felső tagozatosok jártak Zalaszántóra. 1978-ban tornateremmel bővült.

Művelődési háza 1959-ben épült, 300 férőhelyes volt.

A község 1977-ben közös községi tanácsnak volta székhelye. Hozzá tartozott Vindornyalak község. A falu népességszáma 1949 óta 652 lakossal csökkent. A tsz nem kielégítő működése nagyban hozzájárult a lakosság elvándorlásához.

A rendszerváltás után Zalaszántó önkormányzata kezdeményezésére a környéket összefogó fejlesztési társulás jött létre elsőként a megyében.

Külterületi lakott helyei: Tátikahidegkút, Bodonkút, Bödemajor, Cigánytelep, Cserhátmajor, Derékhegy, Falumalom, Gergelymalom, Laposmező, Külsőhegy, Parraghegy, Világosvár.

2003-ban az 524 lakása közül 102 külterületén volt: Almakút 1, Bodonkút 1, Cserhátmajor 24, Derékhegy 16, Gergelymajor 0, Külső hegy 7, Paperdő 7, Parraghegy 15, Tátikahidegkút 5, Világosvár 29.

1.2. A település régészeti örökségének felmérése újonnan beépítésre szánt területnek kijelölt terület esetén terepbejárással.

Az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti szakterületi része a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 68/2018. (IV. 9.) Kormányrendeletben (továbbiakban Korm. r.) foglalt tartalmi követelményeknek megfelelően készült. A régészeti lelőhelyekre vonatkozó adatok csak a készítés időpontjában rendelkezésre álló kutatási adatokat tükrözik. Újabb régészeti jelenség, lelőhely esetleges előfordulása nem kizárható, mely új helyzeteket eredményezhet.

Magyarország Alaptörvénye Alapvetésének P) cikke alapján: „A természeti erőforrások, különösen a termőföld, az erdők és a vízkészlet, a biológiai sokféleség, különösen a honos növény- és állatfajok, valamint a *kulturális értékek* a nemzet közös örökségét képezik, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége.”

1.2.1. A régészeti örökség védelmére vonatkozó jogszabályok

Nyilvántartott lelőhelyek:

A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény (a továbbiakban: Kötv.) 8.§ (1.) bekezdése, valamint 11.§ (2.) bekezdése alapján a nyilvántartott régészeti lelőhelyek a törvény erejénél fogva általános védelem alatt állnak. A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyeket *kiemelten*

vagy fokozottan védett régészeti lelőhely kategóriába kell sorolni (Kötv. 13. § (3)). Kiemelten védett az a lelőhely, mely kivételes tudományos jelentőséggel, és nemzetközi vagy országos szempontból kiemelkedő fontossággal bír. Fokozottan védett az a régészeti lelőhely, melynek tudományos jelentősége megállapítható, és egy nagyobb tájegységre nézve kiemelkedő fontossággal bír (Kötv. 13. § (4)).

„A kulturális örökség a nemzet egészének közös szellemi értékeit hordozza, ezért megóvása mindenkinek kötelessége. Tilos a kulturális örökség elemeinek veszélyeztetése, megrongálása, megsemmisítése, meghamisítása, hamisítása.” (Kötv. 4.§ (1.) bekezdés)! „A kulturális örökség védelme közérdek, megvalósítása közreműködési jogosultságot és együttműködési kötelezettséget jelent az állami és önkormányzati szervek, a nemzetiségi szervezetek, a vallási közösségek, a civil és gazdálkodó szervezetek, valamint az állampolgárok számára.” (Kötv. 5. § (1) bekezdés).

Erre való tekintettel a településfejlesztés során a megvalósítandó, földmunkával járó beruházásokat az alábbi jogszabályok figyelembevételével kell tervezni:

A nyilvántartott régészeti lelőhelyeken megvalósuló tevékenység, építmény, létesítmény engedélyezésére irányuló hatósági eljárásokban a Korm. r. 3. § a) pontja alapján a Zala Megyei Kormányhivatal Építésügyi, Örökségvédelmi, Mérésügyi és Műszaki Biztonsági Főosztály Építésügyi és Örökségvédelmi Osztályát, mint szakhatóságot (továbbiakban: szakhatóság) kell megkeresni. A Korm. rendelet 21.§ (1) bekezdésének értelmében nyilvántartott régészeti lelőhelyen állapotromlással – a réteg vagy rétegsor átvágása, a történeti összefüggés megszüntetése, a régészeti leletek eredeti helyükről történő elmozdítása régészeti feltárás nélkül – járó tevékenység csak a szakhatóság engedéllyel végezhető.

A Kötv. 22. §. (3) bekezdése szerint a régészeti lelőhelynek a beruházással kapcsolatos földmunkával érintett részén az örökségvédelmi hatóság által előírt módszerekkel (régészeti megfigyelés, próbafeltárás, illetve teljes felületű megelőző régészeti feltárás) megelőző régészeti feltárást kell végezni.

- *Régészeti megfigyelés*

A Kötv. 22. § (3) bekezdés a) pontja értelmében, ha a tervezett tevékenység nem vagy csak csekély mértékben érinti a nyilvántartott régészeti lelőhelyet és a régészeti örökség elemeit; ha a régészeti örökség elemeinek előfordulása szórványos; ha a beruházással kapcsolatos földmunka mélysége nem éri el a régészeti örökségi elemek jelentkezési szintjét; ha a nyilvántartott régészeti lelőhely beruházással érintett területét korábban földmunkával bolygatták, illetve ha a beruházás műszaki jellege miatt a régészeti feladatellátás más módon nem végezhető el, régészeti megfigyelést kell előírni. A földmunkák közben végzendő régészeti megfigyelés (Kötv. 7. § 36. pont) célja a beruházás földmunkájának régész által a helyszínen történő folyamatos figyelemmel kísérése, szükség esetén a régészeti bontómunka elvégzése és dokumentálása.

- *Próbafeltárás*

A Kötv. 22. § (3) bekezdés b) pontja szerint próbafeltárást lehet előírni, ha előzetes régészeti dokumentáció nem áll rendelkezésre, vagy annak készítéséhez jogszabályban meghatározottak szerint nem végeznek próbafeltárást, továbbá földkiemeléssel nem járó alapozási technikával tervezett beruházás valósul meg, illetve a nyilvántartott régészeti lelőhely jellege, intenzitása, térbeli kiterjedése vagy rétegsora nem ismert.

- *Teljes felületű feltárás*

A Kötv. 22.§ (3) bekezdésének c) pontja alapján teljes felületű feltárás írható elő, amennyiben a beruházással érintett lelőhely vagy lelőhelyrész hazánk múltjának kiemelkedő fontosságú forrása, illetve ha a beruházás történeti városmag területén valósul meg, továbbá – a Kötv. 22.§ (3) bekezdésének d) pontja szerint – ha a feltárás a tudományos ismereteket várhatóan jelentős új eredményekkel gazdagítja.

A hatóság a Kötv. 22.§ (4) bekezdése alapján a régészeti feladatokat a lelőhely különböző részei vonatkozásában eltérően is meghatározhatja. A Kötv. 19. § (3) bekezdés szerint a régészeti feltárások költségeit – a mentő feltárás kivételével – a 10. § (1) bekezdésére figyelemmel annak kell fedeznie, akinek érdekében a feltárás szükségessé vált. A régészeti szakfeladatok elvégzésére jogosult intézményről a Kötv. 20.§ (4) bekezdés és a Kötv. 22.§ (5) bekezdésének b) pontja rendelkezik.

A beruházó költségviselését a Kötv. 19.§ (3) bekezdése írja elő. A Kötv. 19.§ (4) bekezdés értelmében a régészeti feladatellátás hatósági ár alapján végezhető. A hatósági árakat a Korm. r. 8. melléklete tartalmazza.

A földmunkával járó *beruházások előkészítése* során előzetes régészeti dokumentáció (a továbbiakban: ERD) készíthető (Kötv. 22.§ (2) bekezdése szerint), különösen a földterület-kiválasztáshoz és nyomvonal-kijelöléshez; nem nagyberuházás esetén a beruházó feltárássra jogosult intézményt bízhat meg ERD elkészítésével.

Nagyberuházások¹ esetén az örökségvédelmi jogszabályok a tervezés és engedélyeztetés során ERD elkészítését írják elő (Kötv. 23/C § (1) bekezdése). Az ERD feladata a tervezett beruházás teljes területe régészeti érintettségének egyértelmű tisztázása, az érintett lelőhely(ek) jellegének, korának, kiterjedésének és intenzitásának vizsgálata, valamint az ebből következően elvégzendő régészeti feladatellátás formájának, idő- és költségvonzatainak és a feltárássra jogosult intézmények kijelölése. Az ERD készítéséhez műszeres lelőhely-, illetve leletfelderítés, valamint

¹ azon földmunkával járó tevékenység, amelynek teljes bekerülési költsége meghaladja a bruttó 500 millió forintos értékhatárt, a Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt. által kezelt beruházás, a védmű-, töltés- és a 2500 hektár alapterületet meghaladó árapasztótározó-építés, vagy azon közérdekű célú beruházás, amelynek megvalósítása érdekében a kisajátításról szóló törvény szerint kisajátítást végeztek

terepbejárás és próbafeltárás kapcsolódik. Az ERD készítésére a kijelölt örökségvédelmi szerv a Kötv. 23/C § (3) bekezdése, valamint az Korm. r. 3.§ (3) bekezdése alapján jelenleg a Nemzeti Régészeti Intézet jogosult. A Nemzeti Régészeti Intézet feltérési projekttervet készít (Kötv. 23/D § (1)-(5) bekezdések), melyet a beruházó véleményezhet, módosítását, kiegészítését javasolhatja, véleményét figyelembe kell venni.

A Nagyberuházásokra vonatkozó további jogszabályi előírás, hogy a Kötv. 23/E (5) bekezdése, és a Korm. r. 43 § (3) bekezdés szerint a Nagyberuházás esetén a kivitelezés során a régészeti feltárások területén kívül régészeti megfigyelést kell biztosítani.

Nagyberuházásokkal összefüggő régészeti feladatellátás esetében a Korm. r. 37-45. §-ai alapján kell eljárni.

Váratlanul előkerülő régészeti emlékek:

A régészeti érdekű területen² előkerült, illetve egyéb, váratlanul előkerült régészeti leletek, lelőhelyek esetében a Kötv. 24. § (1)-(5) bekezdések szerint kell eljárni. Törekedni kell a régészeti örökség elemeinek helyszíni megőrzésére, az ingatlan tulajdonosának, az építtetőnek és a kivitelezőnek az általa folytatott tevékenységet az előkerülés után a hatóság intézkedéséig haladéktalanul fel kell függesztenie, gondoskodnia kell a helyszín és a lelet őrzéséről, valamint a jegyzőn keresztül értesítenie kell a Zala Megyei Kormányhivatal Építésügyi, Örökségvédelmi, Mérésügyi és Műszaki Biztonsági Főosztály Építésügyi és Örökségvédelmi Osztályát, illetve a régészeti tevékenység elvégzésére jogosult intézményt (Balatoni Múzeum, 8360 Keszthely, Múzeum u. 2.). Amennyiben szükséges, a feltárássra jogosult szerv köteles a mentő feltárást haladéktalanul megkezdeni, és folyamatosan – az elvárható ütemben – végezni, az előkerült régészeti leletet ideiglenesen elhelyezni. Ha a mentő feltárást nem lehet 30 nap alatt elvégezni, a hatóság ideiglenes védelem alá helyezheti a területet.

A régészeti lelőhelyek megrongálását, megsemmisítését, gondatlan kezelését a Kötv. 82. § alapján szankcionálják.

1.2.2. Zalaszentő régészeti öröksége

A hatástanulmány régészeti szakterületi rész összeállítása során a szakirodalmi adatok mellett a zalaegerszegi Göcseji Múzeum Adattárában, a keszthelyi Balatoni Múzeum Adattárában, a

² Régészeti érdekű terület a Kötv. 7. § 29. pontja szerint „valamennyi terület, természetes vagy mesterséges üreg és a vízmedrek azon része, amelyen, illetve amelyben régészeti lelőhely előkerülése várható vagy feltételezhető.”

Miniszterelnökség Örökségvédelmi Nyilvántartási Osztálya által vezetett közhiteles nyilvántartásban, valamint a Magyar Nemzeti Múzeum online régészeti adatbázisában (<https://archeodatabase.hnm.hu/>) szereplő, Zalaszentő területére vonatkozó nyilvántartott régészeti lelőhelyek adatait vettem figyelembe.

A település történetének gyökerei a középső rézkor időszakára biztosan visszanyúlnak, ugyanis már ebből az időszakból is kerültek elő leletek a Hamvas-erdő, Vár-rét lelőhelyen végzett feltárási munkák során. A késő bronzkor időszakára (Kr.e. 1 600–Kr.e. 900) keltezhető, azon belül az urnamezős kultúra telepéhez köthető leletanyag – tokosbalta – került elő Zalaszentő–Tátika-hegyen, ahol egykor a kultúra magaslati települése helyezkedett el (MRT 1, 180.). Az urnamezős kultúra kurdi horizontjához köthető bordadíszes tokos baltatöredékekből, lándzsacsúcs töredékeiből, sarlóból, karperecekből és öntörögökből álló kincselet került elő Zalaszentő–Kovácsi-hegyen (KUZSINSZKY 1920, 114. Ltsz. 70274). Az urnamezős kultúra Nyugat- és Közép-Európában honos késő bronzkori kultúra volt, a mai Magyarország területén a Dunántúlon és a Duna-Tisza közének nyugati felén terjedt el, elnevezését a halottak elhamvasztásának és hamujuknak mezőkbe temetett urnákba helyezésének szokásáról kapta.

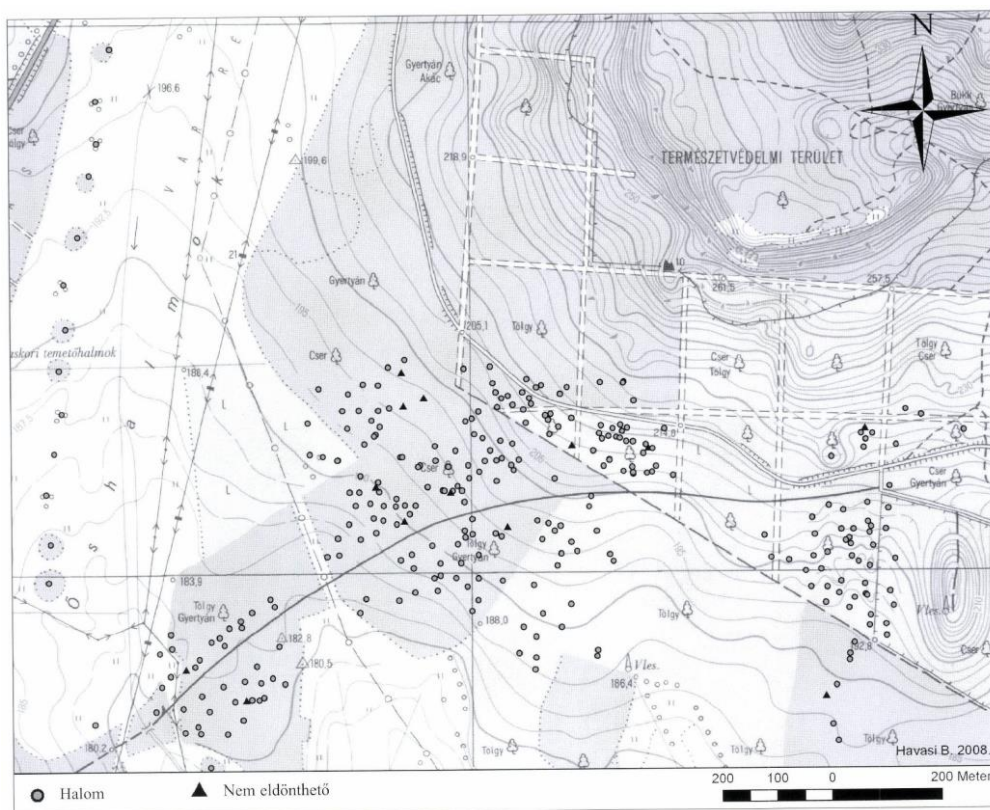
A Tátika-hegy alatti erdőben és a délnyugati mezőn található kora vaskori halomsírokból álló temető a 19. század óta ismert a régészeti kutatás számára. A 2006-ban fokozottan védetté nyilvánított régészeti lelőhely halomsírajairól a legelső feljegyzést Rómer Flóris készítette 1861-ben, majd 1878-ban közölte a Hencz Antal felmérése alapján készült térképet, melyen összesen 82, csoportokban elhelyezkedő halmot jelölt (RÓMER 1878, 106.). A keszthelyi Balatoni Múzeum alapítója, Csák Árpád 1884 előtt feltárt két halmot; az egyikben valószínűleg egy késővaskori utótemetkezés került elő. A 19. század és a 20. század elején próbálkoztak újabb halmok feltárással, sajnos eredménytelenül.

1920-ban Kuzsinszky Bálint is foglalkozott a halmokkal, aki a korábbi felmérést azzal egészítette ki, hogy a „Kövesér és az országúti erdő között, szintén síkon, északdéli egyenes vonalban (...) 13 halom látható” (KUZSINSZKY 1920. 112.).

A halmok modern régészeti kutatására 1972-ben került sor, amikor Patek Erzsébet az MTA Régészeti Intézetének munkatársa a legnagyobb halmok közül tárt fel. Az előkerült korszakú régészeti leletanyag alapján a halmokat a kora vaskor időszakára keltezte (Ha C-D) és a Hallstatt-kultúrához kötötte (PATEK 1973, 261-262.). Ezt követően, 2003 és 2004 folyamán, Kiss Gábor a Nyugat-Magyarországi egyetem Geoinformatikai Főiskolai Karának egykori hallgatója 2 sírhalom fotogrammetriai felmérését végezte el (KISS 2004.).

2008-ban Havasi Bálint régész elkészítette a zalaszentői őskori halmok kataszterét, mely szerint összesen 288, valamint további 12 kérdéses halom található a vizsgált területen. A felszíni nyomok alapján a halmok közül 58 bolygatott, azaz rabolt. A halmok átmérője 3 és 45 méter

között változik, magasságuk 0,5 és 10 méter között szóródik. (HAVASI – BUSZNYÁK 2008. 93–108.).

*A zalaszántói halomsírmező átnézeti térképe
(HAVASI – BUSZNYÁK 2008. 108.)*

Az eddigi kutatások eredménye alapján a nekropolisz a kora vaskori Hallstatt kultúra C-D fázisára, a Kr.e. 6. századra keltezhető. A dunántúli Hallstatt-kultúra Bakony-Marcal csoportjához tartozó lelőhelyre is jellemző, hogy a hegy tetején kiépített erősített település körül általában egy nagy vagy több kisebb halomsírcsoport figyelhető meg. A zalaszántói halmok feltárása során fából ácsolt vagy kőlapból emelt négyszögletes sírkamrákat figyeltek meg, melyekre kőpakolást raktak és földdel fedtek le. A több sírcsoportban elhelyezkedő halmok között valószínűleg síktemető is lehet. Az ide temetkező kora vaskori népesség feltehetőleg a Tátika-hegy tetején, a középkori kővár körül található őskori földsáncok között élt, a két lelőhely ezért feltehetően összetartozik. A lelőhely területén végzett földmunkák során találtak a halmokba másodlagosan betemetett kelta sírokat is.

A késő vaskornak a Római Birodalom terjeszkedése vetett véget. A Dunántúl teljes területének meghódítása és Pannónia provincia megszervezése Claudius császár uralkodása idején következett be, a Kr. u. I. század közepére. 1905-ben a plébánia templomtól északkeletre, Lázár Miksa szérűskertjében 2 késő római sírt találtak verem ásás közben, majd 1920-ban a későbbi orvos lakás kertjében római kerámiák és 3 db római érme került elő (MRT 1. 177.).

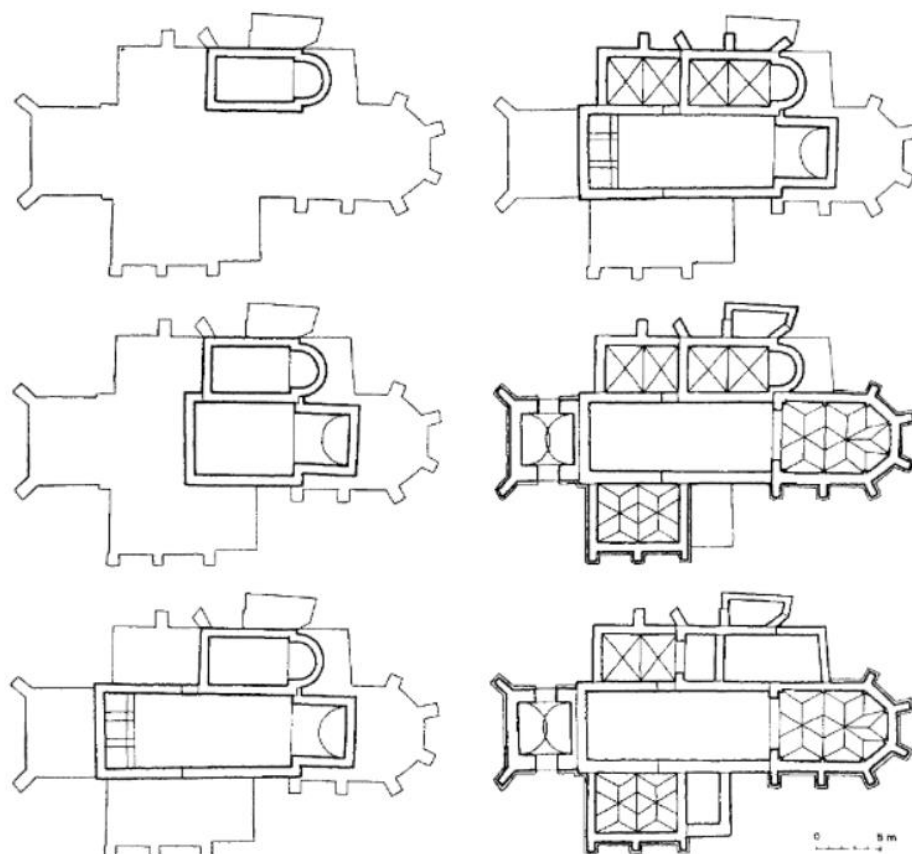
A rómaiak után az avarok vették birtokukba a területet. A népvándorlaskor időszakából egy régészeti adat ismert: Zalaszántó közigazgatási területének északnyugati határában található Vindornyaszőlős-Kőbánya lelőhelyen került elő egy avar kori temetkezés.

Régészeti adatok támasztják alá, hogy a honfoglalás idején is lakott volt a település. Darnay Kálmán 1898-ban a zalaszántói szőlőhegyen egy bolygatott honfoglaló lovas sírt tárt fel, mely 80 cm mélységben egy hegyoldalban került a felszínre. A sírban egy vas zabla és két egymástól kicsit eltérő kengyel volt (DARNAY 1899, 278–279.)

Zalaszántó neve először 1236-ban jelenik meg az írott forrásokban, amikor Zlaudus mester Andornik fia Jánostól megvásárolt egy Zala megyében fekvő Szántó (Samtov) nevű birtokot libertinusokkal, szolgálakkal, szolgálónőkkel és szőlőművesekkel: „*magister Zlaudus filius comitis Martini de Wosvar, tunc lector Albensis a lhone filio Andornik de genere Coplyon predium quoddam nomine Samtov situm in parochia Zaladiensi cum libertinis, servis, ancillis, vinitoribus, quorum nomina in litteris Budensis capituli continentur vineis et omnibus pertinentiis ex consensu et permissione omnium cognatorum dicti Iohannis et omnium parochianorum et commetaneorum bona voluntate emisset, quia dicti magister Zlaudus et Johannes de uno sunt genere et predium nominatum prefati Iohannis fuit hereditarium....*”. (DL 91106 - HO VI. 37.) Ebben az oklevélben már említést tesznek a faluban álló Szent Kozma és Dámján tiszteletére szentelt templomról is.

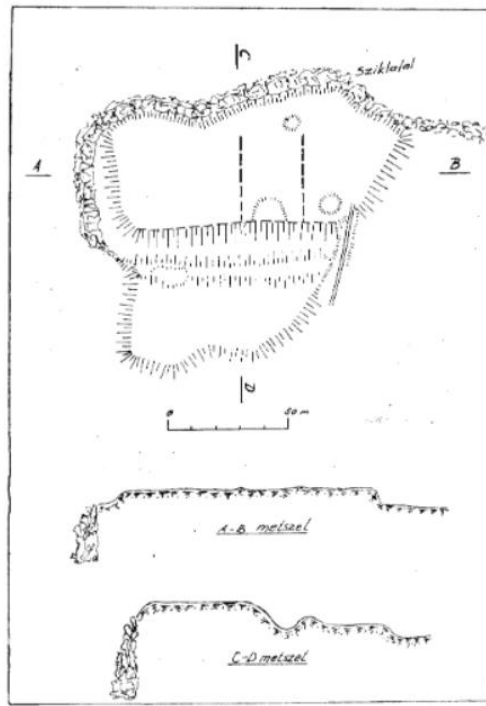
A templomdombon látható alapfalakat először Darnay Kálmán ásta ki 1934-ben, amikor a Zalaszántón átmenő, Keszthelyről Sümegre vezető országút építése során a templom szentélye mögött, annak dombjára felkúszó utat a jelenlegi szintjére mélyítették. 1957-59 között Kozák Károly végzett feltárást a templom két hosszoldala mellett korábban is látható, romos alapfalak tisztázása érdekében. A templom északi oldalán két periódusú kápolnasort azonosított. A korábbi a sekrestye alá befutó falú, a templom hajójához simuló, megközelítően négyzetes alaprajzú építmény volt, amelynek két külső sarkát később hozzáfalazott, két ferde és északi falát középen a falra merőlegesen álló harmadik támpillér erősítette. Erről Kozák Károly úgy vélte, hogy az 1236-ban említett falu akkori birtokosának, Zlaudus mesternek Szent Kozma és Dámján tiszteletére emelt kápolnájával azonos. A korai keltezését támasztotta alá, hogy a kápolna falainak feltárása közben, a templom körüli középkori temető előkerült sírjai között S végű hajkarikát találtak, ami arra utal, hogy a kápolna a 12. század folyamán épülhetett. 1963-ban folytatott feltárása során pedig a kápolna félköríves szentélyét is sikerült megtalálnia a sekrestye burkolata alatt (KOZÁK 2003).

A feltárási és falkutatási eredmények alapján a templom késő középkori gótikus jellegét a 15. század második felében kapta.

Zalasántó, r.k. templom. A középkori periódusok alaprajzai
(Koppány 2003, 29.)

Habár Szántó falu története szorosan összekapcsolódik a település felett emelkedő Tátika várával, az első várat valószínűleg még a tatárjárás előtt Tadeuka, Szántó akkori birtokosa építhette. Alsó-Tátika várát 1979-ben Dénes József azonosította, majd 1980-ban Papp Miklós és Tóth László közreműködésével felmérte a Tátika-hegy északnyugatra néző, függőleges sziklafallal határolt peremén. Dénes József leírása szerint az egykori várat északkeletről mintegy 40 m hosszan, 3–4 m meredek perem határolja, délkeletről pedig 90 m hosszan, 17 m széles, kb. 4 m mély szárazárok övezi. A többi oldalon megközelíthetetlen sziklafal védi. Hossza délnyugati-északkeleti irányban 120 m, szélessége 40–60 m között váltakozik. A területi adottságokat figyelembe véve az egykori várkapu az árok északi végénél lehetett. Az árok belső szélén habarcsos technikával készült körítő fal nyomai figyelhetők meg. A meglehetősen nagy belső területű várat két, az árokra merőleges fal, három részre osztja. A várbelső legmagasabban fekvő részén helyezkedhettek el az egykori belső épületek (DÉNES – NOVÁKI 2013).

Alsó-Tátika felmérési rajza
(DÉNES 1983, 89.)

1242-ben a tatárjárás miatti zűrzavart kihasználva Tátika nembéli II. Tátika a környékbeli uradalmakat fosztogatta. 1246-ban elpusztította Erek falut, ahol Zlaudus veszprémi püspök kúriája állt. IV. Béla kártérítésként elkobozta Szántót és a várral együtt a püspöknek adományozta. 1248-ban IV. Béla a Tátika vára feletti "Várad" hegyre engedélyt adott Zlaudus veszprémi püspöknek új vár építésére. A vár felépítését legkésőbb 1257-re fejezhette be, ugyanis ebben az évben Zlaudus a várakat a hozzá tartozó birtokokkal együtt a veszprémi püspökségnek adományozta. 1262-ben a püspök a felső várban hunyt el.

1272-ben V. István király megerősítette Pál veszprémi püspököt Tátika birtokában. A 14. századi források Tátika felső és alsó várát már nem említik külön. A század elején a várat a Kőszegi család szállta meg, Károly Róbert azonban 1321-ben visszavette tőlük, s 1342-ig a veszprémi püspökség tulajdonában maradt. 1342-ben azonban I. Lajos király Tátikáért cserébe a veszprémi püspöknek adta a kálvölgyi királyi birtokot, majd 1378-ban a Lackfi családnak adományozta a király. 1387-ben azonban lázadás tört ki a Délvidéken Zsigmond király ellen, melynek a Lackfiak is részesei voltak. Zsigmond ekkor a Lackfiak javait elkobozta, azonban az örökös pénzzavarral küzdő király a várat és birtokait a 15. század elején többször is elzálogosította. Zsigmond végül 1437-ben 100 aranyforint kölcsön fejében gersei Pethő Pető és László zalai főispánoknak zálogosította el a várat. A törökök 1589-ben kifosztották és felgyújtották a várat, melyet a Pethő család már nem tudott újra felépíteni, s végső csapásként végül 1713-ban

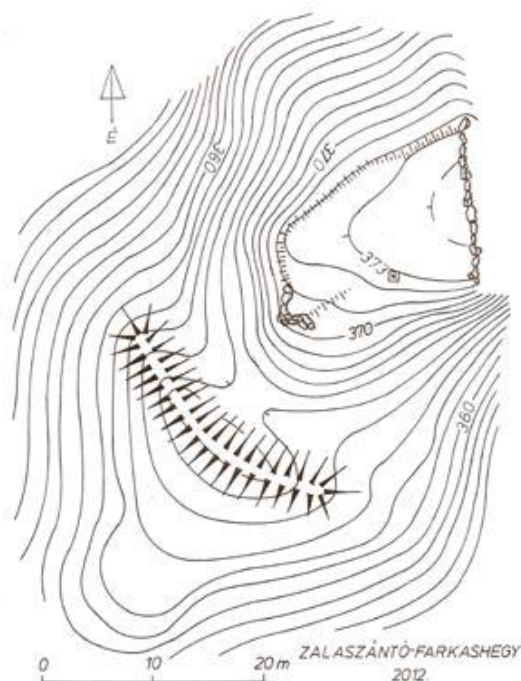
Mercy császári tábornok hadgyakorlat ürügyén felgyújtatta. A vár 1714-ig volt a Pethők tulajdona, a család kihalása után került a Festeticsek kezére (IVÁNYI – SÁGI – TAKÁCS 1963).

A Zalaszentő község határában álló Tátika-vár állagmegóvó munkái 2001-ben, majd régészeti kutatása 2002-ben kezdődtek, melyek 2003-tól építészettörténeti kutatással is kiegészültek. A több éves régészeti feltárás a helyreállításhoz, állagmegóváshoz igazodva az erődítmény északkeleti részében folyt. A földszinti termék és az előtte lévő várudvar területén végzett feltárás és a nagymennyiségű épülettörmelék eltávolítása során derült ki, hogy a 15. században kialakított járószint alatt erősen szabdalt sziklafelszín rejtőzik. A felszint ökölnyi bazaltzúzalékkal egyenlítették ki vízszintesre, majd apró zúzalékkal tették simává. A kialakítás a leletek alapján a palotaszárny építésével együtt történt.

Feltárára, majd konzerválásra került az északkeleti külső falszakaszhoz csatlakozó palotaszárny keleti helyiségének belső tere és külső falsíkja. Ettől a helyiségtől keletre nyitott szelvényben 2006-ban két helyiség alapfalait sikerült dokumentálni, teljes feltárásukra azonban nem került sor.

Ugyancsak feltárára és konzerválásra került a palotaszárny előtti várudvart záró déli kortinafal is. Az északkeleti részén egy elbontott pilléralap vagy egy féltetőhöz, vagy egy a védőfolyosóra felvezető lépcsőhöz tartozhatott. A 16. században az udvarrészbe, a palotaszárny nyugati helyisége elé a déli falhoz támaszkodva egy új, téglalap alaprajzú épületet emeltek, melyet az itt talált tüzelőhelyek, kemencék tanúsága szerint sütőházként vagy konyhaként használhattak a török időkben megnövelt őrség ellátására. A bontott anyagokból épített helyiségeket később nyugati irányban bővítették, belsejét többször (háromszor) újítták a padlószintek emelésével. Az északi fal közepén, a Berg-féle felmérésen is szereplő fal elé észak felé kiugró épület kutatása során kiderült, hogy a torony a 15. században készült a hosszú falazat oldalazására. Megközelítésére a palotaszárny nyugati végfalával párhuzamosan a sziklába vésett lépcsőház szolgált, melynek kialakításához a körítőfal alsó részét áttörték. A lépcsőház sziklába vájt falát téglával borították, felette téglaboltozat volt. Az északi oldalazó bástya belső keleti része és északi fala 2006-ban, nyugati fele és nyugati kapuja pedig 2010-ben került feltárára.

A korábban ismeretlen kisméretű középkori várat, az Asszonyvárat vagy Farkas-hegyet 2012-ben Nováki Gyula mérte fel. Farkas-hegy kis várát a párhuzamok alapján valószínűleg az ostromlók védelmére, illetve a blokád alá vont ellenséges vár megfigyelésére építették Tátika várának egyik ostromához (DÉNES – NOVÁKI 2012).

Asszonyvár felmérési rajza

(DÉNES – NOVÁKI 2012)

Szántó középkori történetéhez szorosan hozzákapcsolódik a környező Vátka, Kovácsi, Újbécs és Hidegkút falvak története is. A Pethő család 1438-ban Tátika várát az említett birtokokkal együtt kapta meg. Zalaszántó északnyugati végén, a Kovácsi-patak völgye mellett található a Kovácsi-mező, ahol egykor a középkori Kovácsi falu helyezkedett el templomával együtt. Az Árpád-korban már létezett a település, melynek elnevezése a királyi szolgálatban álló népek foglalkozását örökítette meg. 1227-ben Sal comes végrendeletében olvashatjuk, hogy Kovácsi nevű birtokát leányának hagyta (HOLUB 1933.). Szent Jakab oltalma alatt templomáról kevés adattal rendelkezünk, egy 1520-as Gersei Pethő család osztálylevelél szerint már 1438-ban állhatott, mert kegyúri jogát ekkor kapják meg a birtokosok. A török idők kezdetét még átvészeli a település, majd fokozatosan elnéptelenedik; 1629-től már pusztaként említik.

Kovácsi közelében, Zalaszántó település északkeleti szélén, a Tátika-hegy lábánál állt egykor a középkori Hidegkút település. Egy 1341. április 24-én kelt oklevélben Hidegkúton 21 mansio-t (telket) jegyeztek fel (SEBŐK 2004. 276.). A 15-16. században számos oklevélben feltűnik, templomáról azonban sajnos nem rendelkezünk adattal. 1668-tól válik teljesen lakatlanná.

Kovácsi és Hidegkút közelében található a szintén Árpád-kori Vátka települése, Tátika hegytől délnyugatra, a Vátkai-rétnek nevezett fennsík felé. Okleveles adatok már a 13. században vannak a településről, majd a 14–16. században is többször felbukkan. Az erdőben található 5 x 10 méteres késő középkori épületmaradvány, mely „Pusztatemplom” néven is ismert, feltehetőleg Vátka település plébánia templomával azonosítható. A település és temploma a török időkben pusztulhatott el.

1.2.3. Védettségek, részletes lelőhelylista

A régészeti lelőhelyek pontos kiterjedése, intenzitása pusztán felszíni vizsgálatokkal (pl. terepbejárásos lelőhely lokalizáció) csak hozzávetőlegesen állapítható meg. A felszíni lokalizációt erőteljesen korlátozó tényezők (pl. vegetáció, beépítés, elfedés, stb.) miatt számos esetben kizárólag a korábbi megfigyelésekre támaszkodhatunk a régészeti érintettség meghatározásánál. A lelőhelyek pontosabb méretéről, intenzitásáról és jelentőségéről csak régészeti feltárás után lehet pontos információkkal szolgálni. Fontos megjegyezni, hogy a Zalaszentőrs területén újonnan beépítettségre szánt területeken az irodalmi adatokból és a korábbi régészeti kutatásokból ismert régészeti lelőhelyek területén nem lehet régészeti terepbejárást folytatni, mivel azok már nagyrészt beépített zártkerti területen fekszenek.

Zalaszentőrs település területén található régészeti lelőhelyekről a hatástanulmány készítésének időpontjában az alábbi információkkal rendelkezünk:

A település közigazgatási területéről 14 azonosított lelőhelyet ismerünk, melyből 4 fokozottan védett.

Fokozottan védett lelőhelyek:

1. Zalaszentőrs, Hamvas-erdő, Vár-rét; A lelőhely azonosítója: 12503

A lelőhely helye, elhelyezkedése: a mellékelt térképen berajzolva

Érintett ingatlanok: Zalaszentőrs 029/2, 029/7, 029/11, 029/12, 032/2, 032/4, 033/4, 033/8, 033/12, 033/18, 033/20, 033/21, 033/22, 040/1, 040/3, 045/11, 045/22, 045/24, 029/10, 045/21, 029/13, 029/14, 029/15, 032/1, 032/3, 033/17, 033/19, 045/23, 040/2, 045/13, 029/8, 034 hrsz.

A lelőhely kora és jellege: rézkor, középső rézkor – település

urnasíros kultúra – sír

vaskor, kora vaskor – sír

keleti Hallstatt-kultúra – sír

kelta – sír

A lelőhelyen végzett régészeti tevékenység:

Terepbejárás Müller Róbert

Helyszíni szemle Jankovich Bésán Dénes-Nagy Levente-Tankó Károly – 2005

Helyszíni szemle Tankó Károly – 2006

Irodalom: Magyarország régészeti topográfiája 1. A keszthelyi és tapolcai járás [Bp. 1966., Szerk.: Sági Károly]; Tóth István Zsolt: Lelelőhelybejelentések Zala megyéből. NyTI-2010/2003; Müller Róbert: Zalaszentőrs és környéke földgázellátása. Régészeti terepbejárás dokumentáció.

ZGM Adattár 2187-99; Tankó Károly: Zalaszentőrs-Vár-rét, Hamvas-erdő régészeti védettsége. 600/592/2006, 2006.; Tankó Károly: Jelentés helyszíni szemléről, Sarvaly-Tátika-Kolon. KÖH 600/1077/2006, 2006.; Farkas Zsuzsanna: Lelelőhelybejelentő adatlapok, Zalaszentőrs, 2009. KÖH 600/3095/2009; Jankovich Bésán Dénes-Nagy Levente-Tankó Károly: Jelentés 2005

ősi Zala megyei helyszíni szemléről. 600/3007/2005, 2005.; Havasi Bálint–Busznyák János: A zalaszántói őskori tumulusok felmérésének legújabb eredményei. Zalai Múzeum 17. (2008.) 93-108.
Megjegyzés: A településtől ÉK-re, a Bazsi felé vezető műút K-i oldalán, az úttól 150-450 m-re É-D irányban, egy egyenes mentén húzódnak a halmok. Történeti leírás: Rómer F. még csaknem 100 halomsírt figyel meg. Többségét mára már elegyengették. A Várrétről korábbi földmunkák során rézkori leletek kerültek a múzeumba.
Névváltozat: MRT 1. kötet 58/8. lh

2. Zalaszántó–Tátika-hegy platója; A lelőhely azonosítója: 12506

A lelőhely helye, elhelyezkedése: a mellékelt térképen berajzolva

Érintett ingatlanok: Zalaszántó 045/23, 045/13, 045/50, 045/49, 045/21, 045/12, 045/20, 045/15, 045/9, 045/3, 045/2 hrsz.

A lelőhely kora és jellege: Bronzkor (urnasíros kultúra) – település

Árpád-kor – település

Árpád-kor – vár

A lelőhelyen végzett régészeti tevékenység:

Helyszíni szemle, Tankó Károly, 2006

Irodalom: Bakay Kornél - Kalicz Nándor - Sági Károly: MRT 1. A keszthelyi és tapolcai járás. Bp. 1966. 266 oldal. Szerk.: Sági Károly; Tankó Károly: Jelentés helyszíni szemléről, Sarvaly-Tátika-Kolon. KÖH 600/1077/2006; Nagy Levente Zalaszántó-Tátika-hegy régészeti védettsége. 600/947/2006; Farkas Zsuzsanna: Lelőhelybejelentő adatlapok, Zalaszántó, 2009. KÖH 600/3095/2009

Megjegyzés: A régészeti lelőhely a Tátika-hegy fennsíkjának teljes területét magába foglalja, a fennsík közepéből kiemelkedő hegykúp tetején áll a középkori tátikai Felsővár (azonosító: 12505), ezzel a lelőhellyel befoglaló kapcsolatban.

Névváltozat: MRT 1. kötet 58/11. lh

3. Zalaszántó–Tátika-hegy Felsővár; A lelőhely azonosítója: 12505

A lelőhely helye, elhelyezkedése: a mellékelt térképen berajzolva

Érintett ingatlanok: Zalaszántó 045/49, 045/50 hrsz.

A lelőhely kora és jellege: késő középkor – vár

A lelőhelyen végzett régészeti tevékenység:

Ásatás, Vándor László, 2001

Ásatás, Vándor László, 2002

Ásatás, Vándor László, 2003

Ásatás, Vándor László, 2004

Ásatás, Vándor László, 2005

Helyszíni szemle, Tankó Károly, 2006

Ásatás, Vándor László, 2006

Ásatás, Vándor László, 2010

Irodalom: Bakay Kornél - Kalicz Nándor - Sági Károly: MRT 1. A keszthelyi és tapolcai járás. Bp. 1966. 266 oldal. Szerk.: Sági Károly; Vándor László: Zalaszántó, Tátika-vár. In: Régészeti kutatások Magyarországon 2001. Szerk. Kisfaludi Júlia. Budapest, 2003. 245.; Vándor László: Ásatási dokumentáció a Zalaszántó, Tátika-vár ásatásáról. NyTI-6279/2002; Vándor László: Zalaszántó, Tátika-vár. In: Régészeti kutatások Magyarországon 2002. Szerk. Kisfaludi Júlia. Budapest, 2004. 296.; Vándor László: Ásatási dokumentáció a Zalaszántó, Tátika-vár ásatásáról. NyTI-5084/2003;

Vándor László: Zalaszentő, Tátika-vár. In: Régészeti kutatások Magyarországon 2004. Szerk. Kisfaludi Júlia. Budapest, 2005. 309–10.; Vándor László: Zalaszentő, Tátika-vár. In: Régészeti kutatások Magyarországon 2005. Szerk. Kisfaludi Júlia. Budapest, 2006. 342–343.; Vándor László: Zalaszentő, Tátika-vár. In: Régészeti kutatások Magyarországon 2010. Szerk. Kisfaludi Júlia. Budapest, 2012. 408–9.;

Megjegyzés: Névváltozat: MRT 1. kötet 58/10. lh

4. Zalaszentő–Vátkai rét; A lelőhely azonosítója: 12507

A lelőhely helye, elhelyezkedése: a mellékelt térképen berajzolva

Érintett ingatlanok: Zalaszentő 045/21, 033/13, 033/18, 033/12, 045/24, 033/19, 033/17 hrsz.

A lelőhely kora és jellege: Árpád-kor – köemlék
középkor – út, sír, templom
késő középkor – település

Irodalom: Bakay Kornél - Kalicz Nándor - Sági Károly: MRT 1. A keszthelyi és tapolcai járás. Bp. 1966. 266 oldal. Szerk.: Sági Károly; Farkas Zsuzsanna: Lelőhelybejelentő adatlapok, Zalaszentő, 2009. KÖH 600/3095/2009

Megjegyzés: Névváltozat: MRT 1. kötet 58/12. lh

Régészeti lelőhelyek

1. Zalaszentő-Alma-kúti-dűlő; A lelőhely azonosítója: 12496

A lelőhely helye, elhelyezkedése: a mellékelt térképen berajzolva

Érintett ingatlanok: Zalaszentő 0160/1 hrsz.

A lelőhely kora és jellege: őskor – település

A lelőhelyen végzett régészeti tevékenység:

Terepbejárás – Bakay Kornél - Kalicz Nándor - Sági Károly – 1966

Irodalom: Magyarország régészeti topográfiája 1. A keszthelyi és tapolcai járás [Bp. 1966., Szerk.: Sági Károly]; Farkas Zsuzsanna: Lelőhelybejelentő adatlapok, Zalaszentő, 2009. KÖH 600/3095/2009

Megjegyzés: Névváltozat: MRT 1. kötet 58/1. lh.

2. Zalaszentő, Farkas-hegy, Asszonyvár; A lelőhely azonosítója: 94337

A lelőhely helye, elhelyezkedése: a mellékelt térképen berajzolva

Érintett ingatlanok: Zalaszentő 045/9 hrsz.

A lelőhely kora és jellege:

középkor – sánc

középkor – vár

A lelőhelyen végzett régészeti tevékenység:

Helyszíni szemle – Nováki Gyula – 2012

Irodalom: Nováki Gyula: Jelentés helyszíni szemlééről - Zalaszentő, Farkas-hegy, Asszonyvár, 2012. (KSZ-82/46 (2018)); Dénes József – Nováki Gyula: Tátika három vára. Várak, kastélyok, templomok 9 (2013) 1. sz. február 8-11.; Nováki Gyula: Zalaszentő, Farkas-hegy, Asszonyvár. In.: Régészeti kutatások Magyarországon 2012, 108–109.

Megjegyzés: A várat korábbi irodalom nem említi. 2009-ben Dénes József talált rá, egy 1853. évi térképen ábrázolt „Asszonyvár” alapján. A hegyet ma Farkas-hegynek nevezik. Tátika fellegrától

ÉK-re, 600 m-re, hat kis parazita vulkáni hegy sora utolsó, legmagasabb tagjának csúcsán van a vár. Igen meredek, részben szakadékos, kőgörgetes hegyoldal veszi körbe. A védett terület átmérője 17 m. A vár DNy felől volt megközelíthető, erről az oldalról árok védte, a külső szélén sánc emelkedik, 23 m hosszan. Régészeti leletet a sűrű aljnövényzetben nem találtunk. A vár bizonyára középkori. (Nováki Gyula)

3. Zalaszántó, Hidegkúpuszta; A lelőhely azonosítója: 12504

A lelőhely helye, elhelyezkedése: a mellékelt térképen berajzolva

Érintett ingatlanok: Zalaszántó 045/11, 045/12, 045/48, 045/45, 045/46 hrsz.

A lelőhely kora és jellege: késő középkor – település

Irodalom: Bakay Kornél - Kalicz Nándor - Sági Károly: MRT 1. A keszthelyi és tapolcai járás. Bp. 1966. 266 oldal. Szerk.: Sági Károly; Farkas Zsuzsanna: Lelőhelybejelentő adatlapok, Zalaszántó, 2009. KÖH 600/3095/2009

Megjegyzés: MRT 1. kötet 58/9. lh

4. Zalaszántó, Iskola (orvoslakás); A lelőhely azonosítója: 12499

A lelőhely helye, elhelyezkedése: a mellékelt térképen berajzolva

Érintett ingatlanok: Zalaszántó 312/1, 1/1, 1/11, 8/1, 9, 315, 311/2, 312/2, 307, 311/1, 1/9 hrsz.

A lelőhely kora és jellege: római kor – éremlelet

római kor – szórványlelet

Irodalom: Bakay Kornél - Kalicz Nándor - Sági Károly: MRT 1. A keszthelyi és tapolcai járás. Bp. 1966. 266 oldal. Szerk.: Sági Károly; Farkas Zsuzsanna: Lelőhelybejelentő adatlapok, Zalaszántó, 2009. KÖH 600/3095/2009

Megjegyzés: Névváltozat: MRT 1. kötet 58/4. lh

5. Zalaszántó, Kápolna; A lelőhely azonosítója: 12500

A lelőhely helye, elhelyezkedése: a mellékelt térképen berajzolva

Érintett ingatlanok: Zalaszántó 1/6, 113/2, 118/2, 119, 120, 221, 222, 223, 224, 225, 227, 228, 229, 238/2, 239, 240, 241, 1/1, 1/7, 113/1, 226, 235, 117/1, 118/1 hrsz.

A lelőhely kora és jellege: középkor – templom

középkor – sír

középkor – szórványlelet

A lelőhelyen végzett régészeti tevékenység:

Ásatás, Darnay Kálmán, 1934

Ásatás, Kozák Károly, 1957

Ásatás, Kozák Károly, 1959

Ásatás, Kozák Károly, 1963

Irodalom: Bakay Kornél - Kalicz Nándor - Sági Károly: MRT 1. A keszthelyi és tapolcai járás. Bp. 1966. 266 oldal. Szerk.: Sági Károly; Farkas Zsuzsanna: Lelőhelybejelentő adatlapok, Zalaszántó, 2009. KÖH 600/3095/2009

Megjegyzés: Névváltozat: MRT 1. kötet 58/5. lh

6. Zalaszántó, Kovácsi-mező; A lelőhely azonosítója: 12501

A lelőhely helye, elhelyezkedése: a mellékelt térképen berajzolva

Érintett ingatlanok: Zalaszántó 017/8, 017/9 hrsz.

A lelőhely kora és jellege: urnasíros kultúra (bronzkor) – kincslelet

Árpád-kor – település

középkor – templom

Irodalom: Bakay Kornél - Kalicz Nándor - Sági Károly: MRT 1. A keszthelyi és tapolcai járás. Bp. 1966. 266 oldal. Szerk.: Sági Károly; Farkas Zsuzsanna: Lelőhelybejelentő adatlapok, Zalaszentő, 2009. KÖH 600/3095/2009

Megjegyzés: Névváltozat: MRT 1. kötet 58/6. lh

7. Zalaszentő, Lázár Miksa szérűskertje; A lelőhely azonosítója: 12498

A lelőhely helye, elhelyezkedése: a mellékelt térképen berajzolva

Érintett ingatlanok: Zalaszentő 242, 243/2, 244/2, 245, 247, 249/1, 249/3, 250, 252/2, 254, 257, 258, 259/260/1, 260/2, 261/2, 261/3, 262/1, 262/2, 263, 264/2, 265/2, 267, 268/2, 268/3, 269/1, 269/2, 270, 271, 272/3, 273, 274/2, 275, 276, 277/2, 278, 259, 266/2, 272/2, 248/2, 253/2, 246/2 hrsz.

A lelőhely kora és jellege: késő római – sír

Irodalom: Bakay Kornél - Kalicz Nándor - Sági Károly: MRT 1. A keszthelyi és tapolcai járás. Bp. 1966. 266 oldal. Szerk.: Sági Károly; Farkas Zsuzsanna: Lelőhelybejelentő adatlapok, Zalaszentő, 2009. KÖH 600/3095/2009

Megjegyzés: Névváltozat: MRT 1. kötet 58/3. lh

8. Zalaszentő, Plébániatemplom; A lelőhely azonosítója: 12497

A lelőhely helye, elhelyezkedése: a mellékelt térképen berajzolva

Érintett ingatlanok: Zalaszentő 1/1, 1/6, 1/8, 78, 79/2, 82, 277/2, 278, 283/2, 285, 286, 287, 80/1, 81, 83/1, 276, 1/7, 279, 244/2, 245, 247, 249/1, 249/3, 250, 254, 257, 258, 261/1, 261/2, 262/1, 264/2, 265/2, 268/3, 270, 271, 272/1, 274/2, 275, 113/2, 92, 259, 274/1, 90/1, 265/1, 264/1, 260/1, 95/2, 95/1, 94, 93/1, 266/1, 84, 86, 87, 90/2, 91, 89/1, 101/1, 248/2, 249/2, 253/2, 253/1, 114, 110/1, 113/1, 111, 112, 108/3, 108/2, 244/1, 248/1, 246/1, 107/2, 106, 107/1, 108/1, 104, 105, 102/2, 99, 102/1, 98, 96, 252/1 hrsz.

A lelőhely kora és jellege: Árpád-kor– sír

középkor – sír

középkor – köemlék

középkor – település

késő középkor – templom

A lelőhelyen végzett régészeti tevékenység:

Ásatás, Darnay Kálmán, 1934

Ásatás, Kozák Károly, 1957

Ásatás, Kozák Károly, 1959

Ásatás, Kozák Károly, 1963

Irodalom: Bakay Kornél - Kalicz Nándor - Sági Károly: MRT 1. A keszthelyi és tapolcai járás. Bp. 1966. 266 oldal. Szerk.: Sági Károly; Kozák Károly: Ásatási dokumentáció, Zalaszentő-Plébániatemplom 1963. MNM.Rég.Ad.: VI.77/1964., Ltsz.: 7010.; Kozák Károly: Ásatási dokumentáció, Zalaszentő-Plébániatemplom 1959. MNM.Rég.Ad.: VI.1960/292., Ltsz.: 5174.; Farkas Zsuzsanna: Lelőhelybejelentő adatlapok, Zalaszentő, 2009. KÖH 600/3095/2009

Megjegyzés: Névváltozat: MRT 1. kötet 58/2. lh

9. Zalaszentő - Sümeg közötti országút; A lelőhely azonosítója: 12502

A lelőhely helye, elhelyezkedése: a mellékelt térképen berajzolva

Érintett ingatlanok: Zalaszentő 026/1, 196/8, 196/4, 196/2, 196/7 hrsz.

A lelőhely kora és jellege: középkor – út

Irodalom: Bakay Kornél - Kalicz Nándor - Sági Károly: MRT 1. A keszthelyi és tapolcai járás. Bp. 1966. 266 oldal. Szerk.: Sági Károly; Farkas Zsuzsanna: Lelőhelybejelentő adatlapok, Zalaszentő, 2009. KÖH 600/3095/2009

Megjegyzés: Névváltozat: MRT 1. kötet 58/7. lh

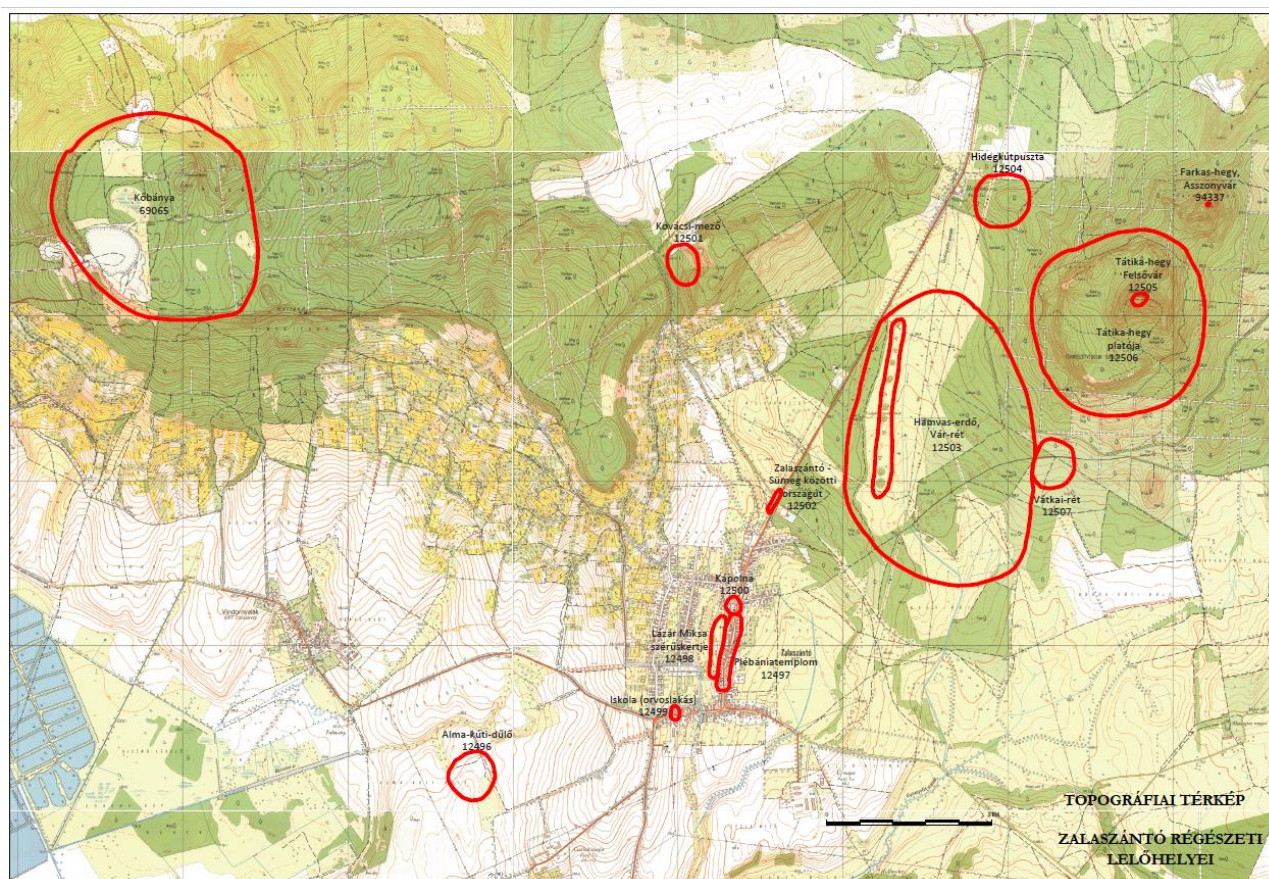
10. Vindornyaszőlős-Kőbánya; A lelőhely azonosítója: 69065

A lelőhely helye, elhelyezkedése: a mellékelt térképen berajzolva

Érintett ingatlanok: Zalaszentő 03/23, 03/28, 03/29, 03/36, 03/33, 03/24, 03/25, 03/27, 03/35, 03/30, 03/8, 03/7, 03/26, 03/6, 03/37, 03/38, 03/34 hrsz.

A lelőhely kora és jellege: őskor – szórvány
avar – sír

Irodalom: Farkas Zsuzsanna: Lelőhelybejelentő adatlapok Vindornyaszőlős településhez, 2009. KÖH 600/3088/2009

Ismert régészeti lelőhelyek Zalaszentő közigazgatási területén - EOv térképlapon

A településen található lelőhelyeket az alábbiak szerint hasznosítják:

Zalaszentő, Hamvas-erdő, Vár-rét (12503): külterület, részben általános mezőgazdasági terület, részben védelmi erdőterület. A fokozottan védett régészeti lelőhelyen örökségvédelmi szempontból elkerülendő minden olyan beavatkozás, mely állapotromlást idézhet elő.

Zalaszántó–Tátika-hegy platója (12506): külterület, védelmi erdőterület. A fokozottan védett régészeti lelőhelyen örökségvédelmi szempontból elkerülendő minden olyan beavatkozás, mely állapotromlást idézhet elő.

Zalaszántó–Tátika-hegy Felsővár (12505): külterület, védelmi erdőterület. A fokozottan védett régészeti lelőhelyen örökségvédelmi szempontból elkerülendő minden olyan beavatkozás, mely állapotromlást idézhet elő.

Zalaszántó–Vátkai rét (12507): külterület, védelmi erdőterület. A fokozottan védett régészeti lelőhelyen örökségvédelmi szempontból elkerülendő minden olyan beavatkozás, mely állapotromlást idézhet elő.

Zalaszántó–Alma-kúti-dűlő (12496): külterület, általános mezőgazdasági terület. A folyamatos szántóföldi művelés a régészeti lelőhelyet valószínűleg megbolygatta, ezért javasolt olyan gazdálkodási mód megválasztása, mely a további pusztulást megállítja (legelő, kaszáló).

Zalaszántó, Farkas-hegy, Asszonyvár (94337): külterület, védelmi erdőterület. A régészeti lelőhelyen örökségvédelmi szempontból elkerülendő minden olyan beavatkozás, mely állapotromlást idézhet elő.

Zalaszántó, Hidegkútpuszta (12504): külterület, részben általános mezőgazdasági terület, részben védelmi erdőterület. A régészeti lelőhelyen örökségvédelmi szempontból elkerülendő minden olyan beavatkozás, mely állapotromlást idézhet elő.

Zalaszántó, Iskola (orvoslakás) (12499): belterület, falusias lakóterület, közút, nagyrészt beépített. Örökségvédelmi szempontból az építkezésekkel járó földmunkák elkerülése támogatandó.

Zalaszántó, Kápolna (12500): belterület, falusias lakóterület, közút, nagyrészt beépített. Örökségvédelmi szempontból az építkezésekkel járó földmunkák elkerülése támogatandó.

Zalaszántó, Kovácsi-mező (12501): külterület, részben védelmi erdőterület, részben bányaterület. A korábbi bányászati tevékenység a régészeti lelőhely egy részét valószínűleg elpusztította, ezért javasolt olyan gazdálkodási mód megválasztása, mely a lelőhely további pusztulását megállítja.

Zalaszántó, Lázár Miksa szérűskertje (12498): belterület, falusias lakóterület, nagyrészt beépített. Örökségvédelmi szempontból az építkezésekkel járó földmunkák elkerülése támogatandó.

Zalaszántó, Plébániatemplom (12497): belterület, falusias lakóterület, közút, nagyrészt beépített. Örökségvédelmi szempontból az építkezésekkel járó földmunkák elkerülése támogatandó.

Zalaszántó - Sümeg közötti országút (12502): Részben falusias lakóterület, közút, részben turisztikai terület. Örökségvédelmi szempontból az építkezésekkel járó földmunkák elkerülése támogatandó.

Vindornyaszőlős-Kőbánya (69065): külterület, részben bányaterület, részben vízgazdálkodási terület, részben védelmi erdőterület. A korábbi bányászati tevékenység a régészeti lelőhely egy részét valószínűleg elpusztította, ezért javasolt olyan gazdálkodási mód megválasztása, mely a lelőhely további pusztulását megállítja.

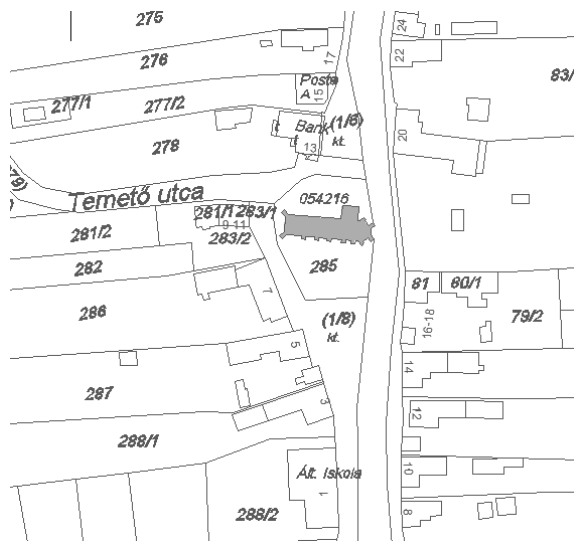
1.3.A védett műemléki értékek települési értéktára, amely értékkataszterben tartalmazza:

1.3.1. a világörökségi, és a világörökségi várományos helyszínek és területek

Ilyenek nincsenek.

1.3.2. Az országos építészeti örökség elemei

Az országos védettségről szóló 2001. évi LXIV. törvény alapján a községhez 9 műemléki épület és műemléki környezet tartozik.

1. Római katolikus templom

Fő utca

Törzsszám: 5023

Hrsz.: 285

Titulusa: Szent Kozma és Damján

A település központjában lévő teresedésen szabadon álló egyhajós, poligonális szentélyzáródású templom. Szentélye a hajóval azonos szélességű. Nyugati homlokzata előtt gúla alakú kősisakkal fedett torony áll. A templomfedése a szentély felé kontyolt nyeregtető. A szentély északi oldalához sekrestye csatlakozik.

A hajófalat és a szentély sarkait övpárkánnyal tagolt támpillérek erősítik. A torony déli oldalán csúcsíves kapu képezi a bejáratot. A déli hajófalon három románkori résablak, a szentély falain csúcsíves, mérműves ablakok találhatók.

A templom mindkét oldalán a feltárt korábbi épületrészek konzervált alapfalai láthatóak.

A templombelsőben a hajó és a szentély fiókos dongaboltozatú. A hajó bejárat (nyugati) oldalán van a karzat.

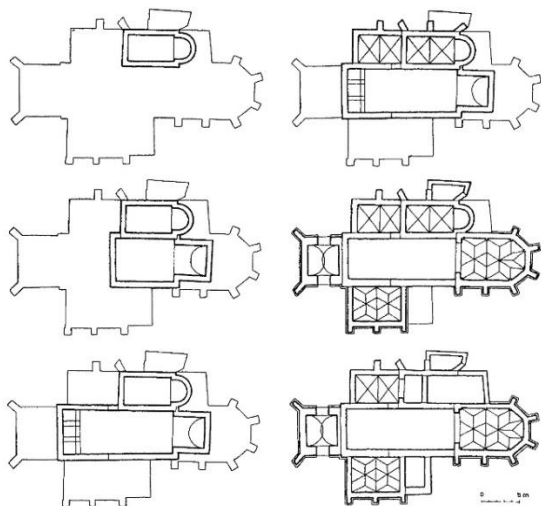
A belső építészeti részletei a hajódéli falában ülőfülke, északi falán reneszánsz sekrestyeajtó, a falsarkokban csavart lábazatú háromnegyedoszlopok és késő gótikus szentségház. A templomban falképtörödékek találhatók, jellemzően a 15. századból.

A templom berendezése: Jellemzően 18-19. század. Orgonáját 1888-ban Országh Sándor készítette.

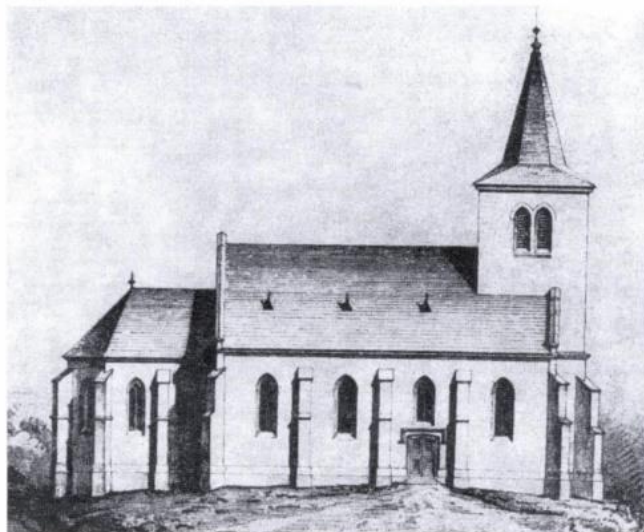
Kutatását Kozák Károly és Koppány Tibor végezte. A feltárások eredményeiről Kozák részletes tanulmányát írt, majd utoljára Koppány Tibor is foglalkozott vele.

Rövid története: 1236-ban már áll a Szent Kozma és Damján kápolna, melyhez a 13. század közepe táján egyenes szentélyzáródású templomot építettek. Ennek szentélyét többször is átalakították. a 15. század végéig.

A török időkben megrongálódott templomot 1730-1736 között újjáépítették, a beomlott gótikus boltozat helyett ekkor kapott barokk boltozatot. 1865-ben tervezték átépítését, ez azonban nem valósult meg

14. Zalaszentőrs, r.k. templom. A középkori periódusok alaprajzai. Rajz: Koppány Tiborné, 2003.

Koppány Tibor periodizációja

1865-ös átépítés látványterve

Római katolikus templom környezete

Fő u.

Törzsszám: 6630

A templom környezete szintén védettség alatt áll. Ezek a 79, 79/2., 80/1., 80/2., 81., 82., 83/1., 276., 277/2.279., 281/1., 283/1., 286., 287. hrsz. alatti területek.

A védett területen a fő problémát a templom keleti szélénél vezető főút vonal, amely komoly mértékben veszélyezteti a templom állagát

Megoldást kell(ene) találni a légvezetékek lecserélésére, mely károsan hat a templom környezetének megjelenésében.

2. Római katolikus kápolna

Fő utca

Törzsszám: 5025

Hrsz.: 228

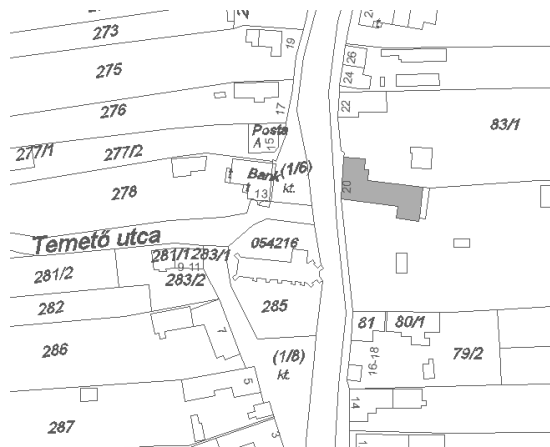
A középkori eredetű plébániatemplomtól észak felé, a falun átvezető út mentén áll az országútra merőleges, szabadon álló, félköríves záródású kisebb kápolna. Keleti homlokzata előtt zömök toronnyal, a szentély felől kontyolt nyeregteteje van. A hajó síkfödémes, az apszis negyedgömb boltozatú. Berendezése 18. századi. Épült a 18. században.

3. Plébániaház

Fő u. 20.

Törzsszám: 5024

Hrsz.: 82, 286

A plébániaház a 20. század elején és a legutóbbi felújítás előtt

Az utcavonalon, szabadon álló L alaprajzú, kontyolt nyeregtetős épület. Jelentősen átalakították.

A részben alápincézett barokk stílusú épületet, négyablakos homlokzatát ötablakosra alakították, udvari homlokzatán a nyitott tornácot befalazták. A 19. században az épület belső, udvari végét bővítették, így jelenleg a plébániaház L alaprajzot mutat.

Egytraktusos, oldalfolyosós elrendezésű. A csehsüveg boltozatos folyosóról nyílnak a boltozott helyiségek., a dísztermet stukkódíszes, fiókos teknőboltozat fedi.

Berendezéséből a 18. századi ajtókeretek és vasalatok képeznek műemléki értéket.

Az utcára merőleges téglalap alakú épületrész a 18. század második felében épült. melyet a 19. században bővítettek egy a 19. században és ablakait is kicserélték.

A nemrég helyreállított épület jó állapotban van, azonban az utolsó beavatkozással külsőben romlott műemléki jellege.

4. Lakóház

Fő u. 97.

Törzsszám: 10125

Hrsz.: 208

Eredetileg szoba-konyhából álló földszintes népi lakóház, későbbi bővítéssel. Fésűs beépítésben áll, az utcára merőleges tengelyű nyeregtetős, nádfedelees épület Homlokzata déli végéhez falazott kerítés csatlakozik, benne kocsibehajtóval. Épült 1850 körül.

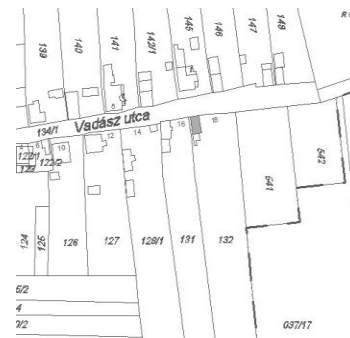

5. Lakóház (Tájház)

Vadász u. 20.

Törzsszám: 10847

Hrsz.: 132.

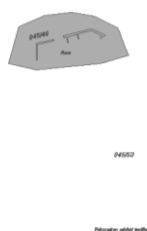
Szabadon álló, utcára merőleges tengelyű, téglalap alaprajzú, nyeregtetős, nádfedeles épület, melynek déli oldalához gazdasági épület csatlakozik. Háromosztatú épület, melynek eredetileg szabadkéményes konyhája volt. Több későbbi átalakítás történt rajta. 1995-ig a Ferenczi család lakta. Épült 1850 körül.

6. Tátika várrom

Külterület

Törzsszám: 5026

Hrsz.: 045/14

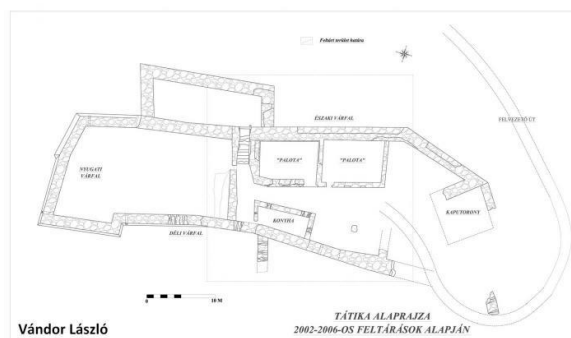
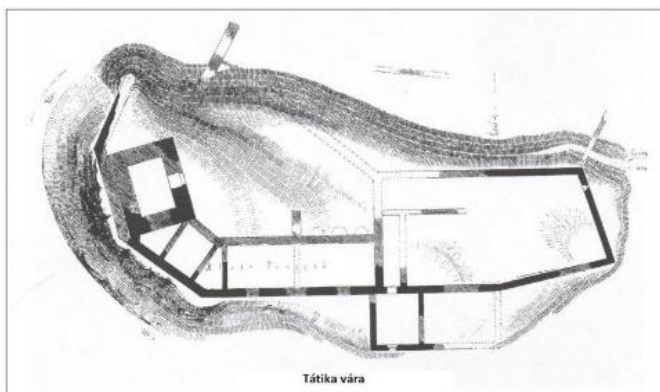
A Zalaszentő és Bazsi közötti Hidegkútpuszta felett emelkedő vulkáni hegykúpon, annak felső keskeny gerincén 413 méter magasságban ma már csak a vár északi falából áll egy hosszabb szakasz, annak részben helyreállított földszintje áll, a vár többi részéből csak a feltárt és állagmegóvott falak vannak a felszínen.

Első ismert ábrázolása Giulio Turco 1569-ből származó távlati rajza, amely a várat meglehetősen távolról ábrázolta. Sajnos alaprajzi felmérés nem maradt ránk, pedig ilyeneket Turco számos más vár esetében készített.

A várnak a 19. században még jóval jelentősebb maradványai álltak, mint azt Hencz Antal és Berg Károly építészeknek a Rómer hagyatékban megmaradt 1860 körüli felmérési rajza szerint láthatunk. A rajz szerint a hegycsúcson nagyméretű torony, ahhoz kapcsolódó palotaszárny, előtte keskeny és hosszú udvar, az udvar délkeleti sarkában kaputorony alkotta a várat.

A 19. század közepétől több ábrázolása is ránk maradt, ezeken a palotaszárny falait még sokkal épebb állapotban láthatóak.

Tátika hegyén nem a ma romjaiban látható volt az első vár. Az alsó platón egy későbronzkori-koravaskori sáncvár található (lsd. régészet). Ennek peremén a 13. századi adatok alapján állt az 1248-ig az annak nevet is adó Tátika nemzetség vára és ami aztán azt Zaland veszprémi püspök megkapott, majd a 14. században lebontották.

A vár alaprajza a 19. század végén és a feltáráskori állapot

A most látható rom 1248 után az un. Várad-hegyen épült, 1256-ra készen állott. Volt a Pécz nemzetség, a Kőszegiek, a veszprémi püspök, majd a Lackfiak és a király kezén. 1438-tól a vár a Gersei Pethő család tulajdonában van 1589-es pusztulásáig. Később a Festeticseké, akik a 19. században a romot rendbetették és kirándulóhelyként használták.

A kaputoronyból, háromszintes palotaépületből, gazdasági épületekből és körítőfalakból álló vár nagyon rossz állapotban volt. Régészeti feltárása és falkutatása 2001-2012 között folyt. Ennek során feltárásra került, majd 2010-től konzerváltásra a megmaradt északi fal, és az ahhoz csatlakozó palotaszárny, az előtte elterülő udvarrész, az északi oldali gyalogkapu térsége az oda vezető lépcsővel, valamint a nyugati oldal övezőfalainak külső részei. Elkészült a palotaszárny földszintjének keleti helyiségének a rekonstrukciója.

A feltárás és a rekonstrukció 2012-ben abbamaradt, jelenleg az akkori állapotában látható a műemléképület. Állaga azóta romlott, a javítások szükségesegek lennének.

A konzervált várfalak és a rekonstruált lépcső

7. Lakóház. (Lakóház, volt bortároló és pince).

Világosvár u. 7. szám.

Törzsszám: 9912

Határozatszám: 11589/1985

Hrsz: 746/2.

A Kovácsi-hegy dél-keleti, a településre néző oldalában, szőlőhegyi parcellák között áll. Egyemenetes, oromfalas épület, részben alápincézett, amelyet felirata szerint (BK 1907) 1907-ben emeltek. Eredetileg préháznak épült, jelenleg hétvégi háznak használja az új tulajdonos. Az elmúlt években az épület mellé egy, a környezetében jól beilleszkedő épületet emeltek. Gondozott állapotban van.

8. Pető-ház (Kúria szerű épület)

Fő u. 83-85. Hrsz.: 222.

M.:

Hrsz.: 221-222.

A műemlékjegyzék szerint 17-19. századi barokk illetve historizáló épület, melyet építészeti értékei és eredeti kialakításának megőrzése céljából nyilvánítottak műemlékké 2009-ben.

Jelenleg a Tátika-Rezi kistérség, Vidékfejlesztési és falumegújítási Központ használja.

Építéstörténete feltáratlan, csak falkutatással lehetne az épület építési korát tisztázni.

Szabadon álló „L” alakú oromfalas, nyeregtetős épület, melyet jól érzékelhetően két lakóépületből és egy melléképületből kapcsoltak össze. A nagyobb épület utcai homlokzatán jelenleg öt, 19. századi eredetű kifelé nyíló ablak van és egy téglányi alakú kisebb ablak. A merőleges

épületszárnynon a tető alatt párkány nem folytatódik, utcai homlokzatát szintén két 19. századi ablak töri át. A két épület között világosan látszik a falelválás. Ehhez az épületszárnnyhoz egy, talán a múlt századra keltezhető romos istálló csatlakozik. Az épület udvari homlokzata előtt egykor kőpilléreken álló csehsüveg boltozattal boltozott tornác húzódott, melynek a főépületen két szakasza maradt meg. (A ház egyébként a helyi hagyomány szerint emeletes volt.) A belsőben a lakóhelyiségek jelenleg síkfödémesek, kivéve a harmadik traktus szobáját, melyet egy nem szokványos fekvőboltozat fed, ahol a fiókok számárhátívekkel metsződnek a boltozatba. Ez a formai megoldás esetleg a 17. századra keltezhető, tehát az épület igen korai eredetére utal. A szomszédos helyiséget egy kosáriréses nyílás osztja két részre, melyből az egyik térrészt az ívezettre támaszkodó hosszanti dongaboltozat fed be.

A Pethő-ház műemléki környezete

A 120, 135, 136, 137, 226, 223, 224, valamint az érintőleges közterületek.

9. Szent Donát kápolna

Zalaszántó külterület

Hrsz: 895/2.

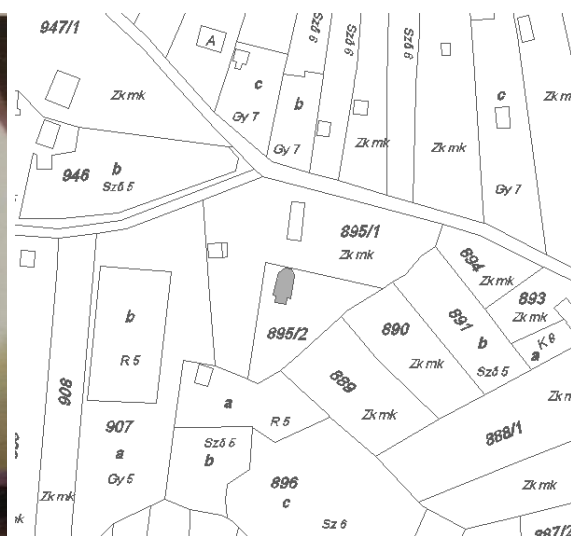
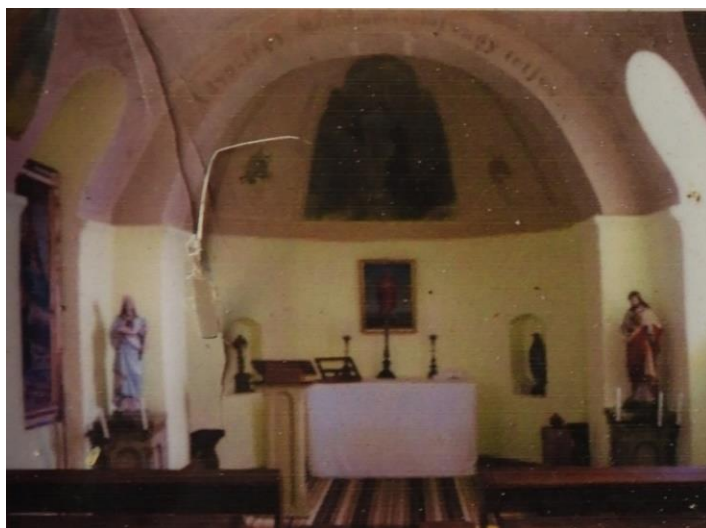
A historizáló stílusban épült Szent Donát titulusú hegyi kápolna 2011-ben kapott műemléki védettséget képzőművészeti és építészeti értékeinek megőrzése céljából.

Kétszintes tornya 13, 3 méter magas, a hajó nyugati és keleti oldalán 2-2 félköríves ablak van.

A hajó téglalap alaprajzú, melyet „Üdvözlégy Márai, malasztal vagy teljes” feliratú diadalív választ el a negyedgömb kupolájú szentélytől. A szentélyben oltár, illetve falában egy-egy szoborfülke van. A hajó és a szentély mennyezetén – restaurálásra szoruló – bibliai jeleneteket ábrázoló falfestés van.

A kápolna közadakozásból épült, Hofmán István keszthelyi építész tervei alapján Barta Károly Bazsi illetőségű kőműves és ácsmester kivitelezésében. A kápolna 1914-ben készült el, harangot 1921-ben kapott.

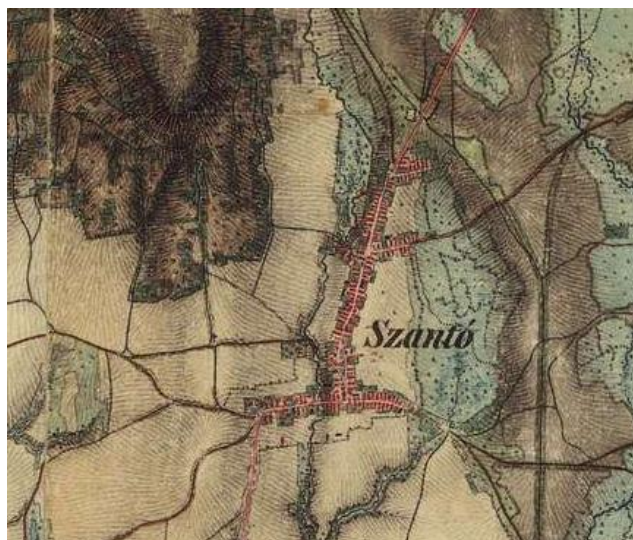
A Szent Donát kápolna műemléki környezete
 889, 890, 891, 895/1 és 996 hrsz.

1.4. A helyi építészeti örökség települési értékleltára

1.4.1. településszerkezet

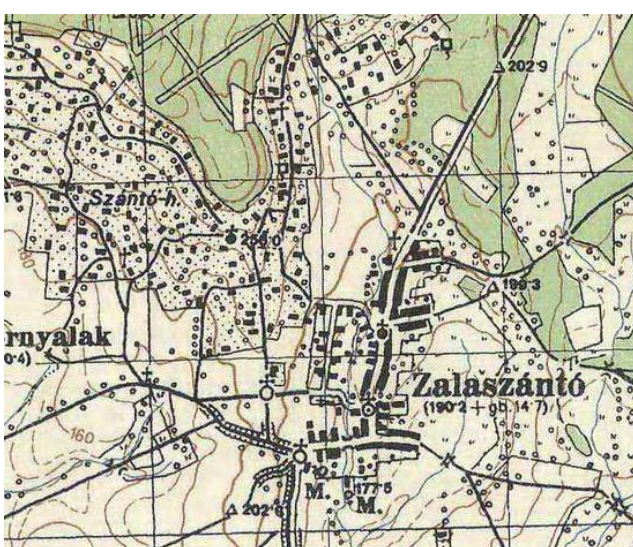
Zalaszántó utcahálózata a már kutatott középkori zalai mezővárosok (Egerszeg, Kanizsa, Kolon) egy főutcás, és az abból kiinduló utcakezdeményekkel jellemezhető településszerkezetét mutatja, a középpontjában elhelyezkedő templommal együtt.

A házak az egyháztól északra és délre sorakoznak a Sümeg-keszthelyi országút mellett. Ez a középkori településszerkezet a 18. században is megőrződött, sőt a 19. század közepe után is csak az újabb utcák kezdeményeit láthatjuk. Jelentősebb bővülés csak a falu déli szélén a keszthelyi és a tapolcai irányba menő utak mellett láthatunk. Ekkor alakul ki a Fő utcával nyugatról párhuzamos mai Szabadság utca kezdeménye, itt azonban a beépítés még minimális.

Az utcahálózat az első (1782-1785) és a második (1819-1869) katonai felmérésen

A település fejlődése a II. Világháborúig terjedő időszakban sem látványos, csupán a Fő utcával párhuzamos Szabadság utca nagyobb mértékű beépülése figyelhető meg. Ugyanakkor látványosan megnő a szőlőhegyi épületek száma, amely nagyobb mértékű ottlakással párosul. Ez nyilván a lakosság jelentős részének a bortermelésből való megélhetésének következménye.

Az utcahálózat a harmadik (1869-1887) és a negyedik (1941) katonai felmérésen

1.4.2. telekstruktúra és utcavonal-vezetés

Zalaszántó telek struktúrája alapjaiban nem változott a település fennállása során, az új utcák telekstruktúrája is hasonlóan alakult a történeti részekhez.

Zalaszántó történeti utcaképe a Fő utca, az abból kiinduló utcák, a 19. század végén, a 20. század első felében kiépülő utcák határozza meg. Ezek északon a Fő utcából induló Vadász és az Ádám utca, délen az országutak mellett kiépülő Zsidi és Keszthelyi utcák.

A 20. században az észak-dél irányú korábbi utcákkal párhuzamosan két új utca nyílt, illetve a történelmi utcák hosszabbodtak meg, és így kialakult egy észak dél tájolású hosszirányú településstruktúra.

1.4.3. utcakép vagy utcakép részlet

A település utcaképei a történeti magban, amely összességében a mai napig a 19-20. század fordulója körüli, illetve közvetlenül ezután utcaképet őriz, csak a kisebb újabb beépítések törlik meg, illetve néhány értékesebb épület külső átalakítása, melyekre a későbbiekben jobban kellene figyelni.

A történelmi főutca utcaképében a legzavaróbb elem a 20. századi építészeti ideillő régi iskola helyére épített új iskolaépület.(egy esetleges rekonstrukciónál ezt figyelembe kellene venni.)

A falukép utcaképe szempontjából a Fő út történeti részleteinek megőrzésére, valamint a történeti falukép szempontjából fontos utcákra kell a legnagyobb figyelmet fordítani.

1.4.4. egyéb településkarakter elemek

Zalaszántó településkarakter elemeinek egyik legfontosabb részei a településmagon kívül fekvő történeti és újabb elemek. A Tátikai várrom, amely részlegesen feltárássra és állagmegóvásra került, Zalaszántó turisztikai vonzerejének fontos része. A vár mind teljesebb feltárása, részleges rekonstrukciója, és esetleges hasznosítása Zalaszántó számára a jövőben fontos lenne. A természetvédelmi területen átvezető turistaút jobb kiépítése és magának a várnak a propagálása szükséges lenne.

A vár alatti történeti múltú településrész, a hidegkúti major idegenforgalmi hasznosítása – a történeti értékeinek visszaállításával együtt – számításba veendő feladatnak tűnik.

A Béke sztúpa mint településkarakteri és idegenforgalmi elem adottság, a környezet, és egyáltalán a környező kiváló borokat termő szőlőhegyek idegenforgalmi hasznosítása, a jellegzetes pincék rekonstrukciója és vendégváró egységek létesítése a településkarakter szempontjából is fontos lenne.

1.4.5. Helyi védett épületek, alkalmazott anyaghasználat, tömegformálás, homlokzati kialakítás

Zalaszentőrs község területén, annak a 20. század közepe előtt létező utcáiban jelentős számban megmaradtak a Balaton-felvidék jellegzetes népi építészeti emlékei.

Ezek az épületek, melyek ma már részei a tájnak, az elsősorban turisztikai célpontul szolgáló település számára rendkívüli fontossággal bírnak, alapvetően meghatározzák a település arculatát.

Mivel az országos védettség a jelenlegi szabályozási körülmények között csak igen indokolt esetekben bővíthető, ezeknek az értékeknek a megtartása és megmentése csakis a helyi közösség érdeke lehet. A falu arculatának formálása ugyan általában a helyi közösségnek fontos, de az idegenforgalmi vonzerő elsősorban a tradicionális értékek megtartása mentén alakul.

Zalaszentőrs község önkormányzata a rendszerváltás után az elsők között ismerte fel, és tett ebben az irányban fontos lépéseket. A védelemre méltó épületek száma a jelenleginél lényegesen több, a bővítésnek legfeljebb az anyagi eszközök szűkössége szabhat gátat.

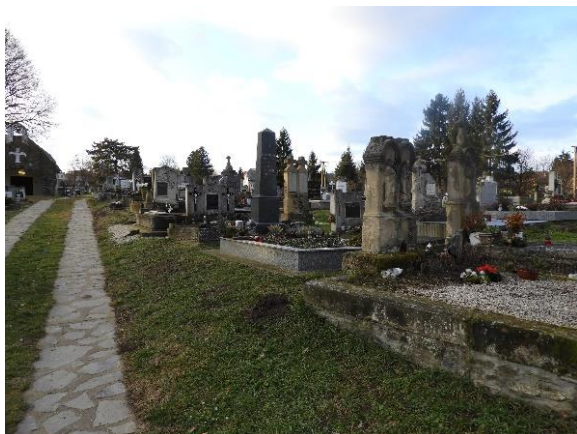
A faluban elsősorban az épülettömegeket, a homlokzatokat és a nyílászárókat szükséges védeni.

Ugyanakkor a „Helyi védelem”-ről szóló rendelet rendszeres felülvizsgálata szükséges, a fenntarthatóság, a változások figyelembevételével, illetve a védettség betarthatóságának értékelésével.

Továbbá szükséges lenne örökségi emlékek értékeinek pontos meghatározása, (pl. a temető védendő értékeinek pontos kataszteri elkészítése), illetve azok szakmai szempontokat meghatározását, amelyek a védett emlékek érdekében teendő lépéseket taglalják. Az önkormányzatnak időnként foglalkoznia kell a védelem alá vont emlékek körének ártértékelésével, szükségsszinti bővítésével.

Helyi védelem alatt álló építészeti örökség

1. Temető Hrsz.: 317.

A községi temető, amelynek kialakítására a templom körüli középkori temető használatának megszüntetése után, a templomtól nyugatra került sor, nagyszámú értékes, a környék kőfaragói által készített sírkövet őriz.

2. Fő u. 50. Hrsz.: 95/1. irodaház

Az utcával párhuzamos hattengelyes épület leegyszerűsített homlokzatával, újabb ablakokkal jelenlegi kialakításában különösebb építészeti értéket nem képvisel.

3. Fő u. 59. Hrsz.: 249/2. Lakóház

Az utcára merőleges nyeregtetős, nádfedeles, egytengelyes fehérre meszelt épület. Utcai homlokzatán két kis padlásablak és egy kiméretű ablak található. Műemléki védettségre való feltejesztése átgondolandó

4. Fő u. 75. Hrsz.: 240. Lakóház

Az utcára merőleges nyeregtetős, cserépfedeles, kéttengelyes fehérre meszelt épület. A utcai homlokzata fogazott párkányos, oromfalán felül vakolatkeretelt kördísz alatt keretelt háromosztatú padlásablak, alul vakolatsávokkal keretelt két vezőben az egy-egy ablak. A szélső vakolatsávok fogazottak. Az épület a település egyik legkarakteresebb parasztportája.

5. Fő u. 79. Hrsz.: 224. Lakóház

Utcával párhuzamos kontyolt nyeregtetős, vakolatdíszekkel tagolt épület. Az előtte álló növényzettől nem érvényesül.

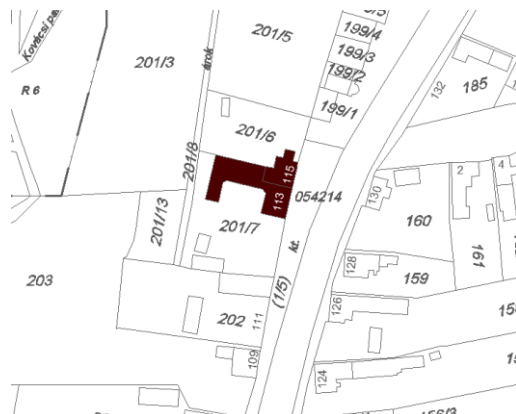
6. Fő u. 91. Hrsz.: 219. Lakóház

Az utcára merőleges oromfalas nyeregtetős, cserépfedeles, kéttengelyes, oromfalas épület. Színezése vitatható.

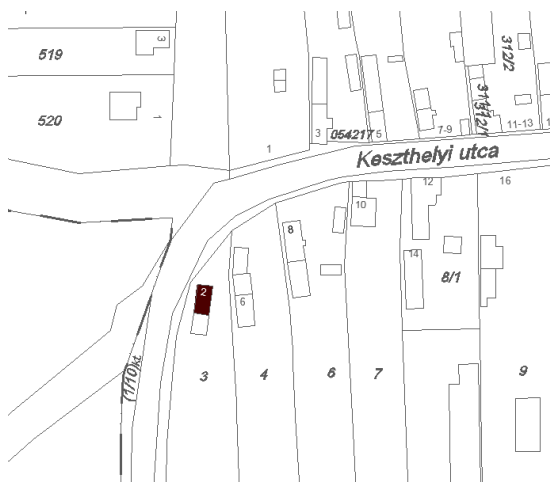
7. Fő u. 113-115. Hrsz.: 201/6-7. Lakóház

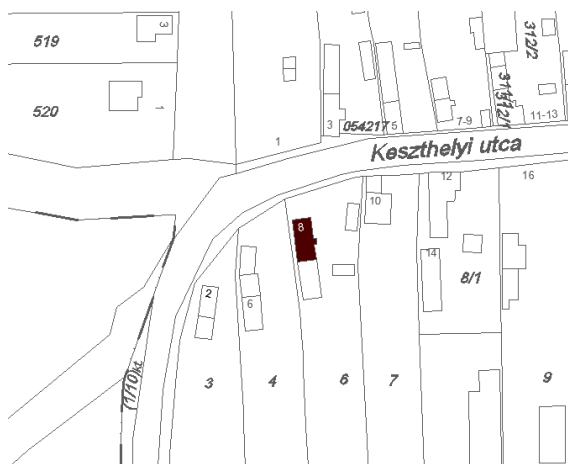
Utcával párhuzamos, 8 tengelyes, kontyolt nyeregtetős, cserépfedésű épület, egykori főerdész ház. kiemelten kezelendő falutörténeti érték.

8. Keszthelyi u. 2. Hrsz.: 3. Lakóház

A falu déli szélén a Keszthelyi utca kezdetén álló Kontyolt nyeregtetős, cserépfedésű épület kéttengelyes épület, amely az utca felől kevésbé látszik. Szerepeltetése újragondolandó.

9. Keszthelyi u. 8. Hrsz.: 6. Lakóház

A kéttengelyes sátortetős épület külső megjelenésében jelenleg nem hordoz építészeti értéket. Kéménymegoldása azonban korábbi állapotra utal.

10.Keszthelyi u. 35. Hrsz.: 296. Lakóház

Háromtengelyes cserépfedésű kontyolt nyeregtetős épület, fehértükrökre bontott homlokzatban tagolt vakolat keretezésű, faragásokkal díszített ablakokkal.

11.Szabadság u. 7. Hrsz.: 333. Lakóház

Kontyolt nyeregtetős, cserépfedésű épület kéttengelyes, vakolatoszlopok közé fogott, alsó és felsőpárkányos ablakokkal.

12.H Szabadság u. 11. Hrsz.: 335. Lakóház

Az utcára merőleges kontyolt nyeregtetős épület utcafronton egytengelyes homlokzatán 2-2 vakolatból készült oszloppal díszítve, udvari oldalán kiugró toldással 19-20. századi.

13. Szabadság u. 19. Hrsz.: 339. Lakóház

Az utcával párhuzamos kontyolt nyeregtetős négytengelyes, ablakpárkányos épület, 3 vakolatoszlopokkal és vízszintes vakolatsáv osztásokkal. a 19-20. század paraszt-polgári lakóházak típusa.

14. Szabadság u. 22. Hrsz.: 406. Lakóház

Utcafronton álló, egyik oldalon csonka konty, másik oldalán kontyolt cseréptetővel. Asszimmetrikus háromtengelyes homlokzat, tagolt p vakolatpárkánnyal és oszlopokkal tagolva. Felül girlandos, alul fogazott vakolatkeretelésű ablakokkal.. Az oldalhomlokzat és a főhomlokzat kétperiódusú, a vakolat rossz állapotban.

15. Tátika-Hidegkúti major Hrsz.: 045/36., 045/37. Majorság

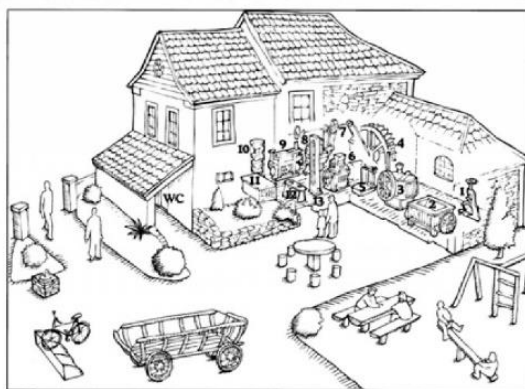
Hidegkúti-major. Zalaszentőköz külterületén, a Sümegre vezető út jobb oldalán áll a több épületből álló Hidegkút nevű major (H). A Festeticsek korában nagy jelentőséggel bírt, a család uradalmi intézője lakott benne. Az épületegyüttes mellett van a Hidegkút-nevű forrás, amelynek vizét a keszthelyi kastélyba tervezték bevezetni. Az egykoron bővizű forrás 1981 őszétől fokozatosan elapadt, napjainkban csak időszakosan jelenik meg a víz benne. Pesty Frigyes szerint e forrástól nyerte a terület mai nevét (Hidegkút-rét), melynek területén középkori település nyomait azonosították a kutatók. A középkori Hidegkút település nevét 1438-ban említik az iratok, amikor vámhelyként írlják. A török korban elpusztult, 1613-ban pusztaként szerepel. A majorépületek építési idejét pontosan nem lehet meghatározni, minden valószínűség szerint, valamikor a 19. század elején épült.

a major műholdas felvételen és a hidegkúti forrás

A Tátika hegy lábánál a Sümeg felé vezető országút keleti oldalán lévő épületegyüttes a két az úttal párhuzamos, 2 arra merőleges és egy belsőpárhuzamos épületből áll. A többszörösen átalakított épületcsoport 18-19. századi részleteket őriz.

16. Ádám u. 2. Hrsz.: 218. Kotsy malom

Az elhanyagolt ipartörténeti emléket 2000-ben vásárolta meg a Balaton-Felvidéki Nemzeti Park. 2003-2004-ben felújításra került a 390 cm-es felülcsapolt vízkerekes malom és annak teljes belső berendezése

17. A település közigazgatási területén található homokkőből készült keresztek és emlékek.

Kőkeresztek-szobrok:

1. Nepomuki Szent János szobra. (18. sz. vége, 19. sz. eleje)

Helye: A római katolikus templom szentélye mögött, az országút mellett áll.

Anyaga: Keszthely környéki homokkő.

Kőfaragó neve: Ismeretlen, talán keszthelyi kőfaragó műhely.

Felirata: Nincsen

Leírása: Utólagos, magas talapzaton mívesen faragott, kanonoki öltözetben ábrázolt kőszobor; azaz reverendában és karingben, fején birretummal, kezében a szentek jelvényével, a pálmaágra fektetett feszülettel. Feje körül hiányzik az öt csillagból álló glória.

Javaslat: Helyi védelem alatt, de akár országos védelemre is méltó emlék.

2. Útszéli kereszt 1810-ből.

Helye: Három utca (Fő, Keszthelyi és Zsidi) utca találkozásánál kialakult kis teresedés közepében áll.

Anyaga: Keszthely környéki homokkő

Kőfaragó neve: Zitterbarth József (1761-1831) keszthelyi kőfaragó műhelye.

Felirata: 1810 – KM – Újította a KÖRMENDI család 1899.

Leírása: Hármastagolású kereszt. Hasáb alakú alsó részének homlokoldalán napóra szimbólum és „1810”-es évszám. A középrészen az imádkozó Mária domborművének ábrázolása alatt „KM” monogram. E felett talpas kereszt. Ennek talapzatán újabb felirat: „Újította / a KÖRMENDI család / 1899”, felette, INRI felirat alatt szépen faragott korpusz.

Javaslat: Helyi védelem alatt.

3. Templomkereszt 1835-ből.

- Helye: A római katolikus templom északi oldalán, parkosított környezetben áll.
- Anyaga: Keszthely környéki homokkő.
- Kőfaragó neve: Kugler Mihály (1796-1850) keszthelyi kőfaragó műhelye.
- Felirata: SZÁNTÓI / HELYSÉG / TSINÁLTATTA / 1835.
- Leírása: Hármastagolású kereszt. Széles peremmel zárt alsó részén hasáb alakú középrész, ennek homlokoldalán felirat. Felette nagyméretű talpas kereszt. Ennek magas talapzata előtt az imádkozó Mária szobra, felette INRI felirat alatt korpusz.
- Javaslat: Helyi védelem alatt áll.

4. Útszéli kereszt 1866-ból.

- Helye: A Hévízre vezető út mellett, a Vindornyalakra vezető utak találkozásánál áll.
- Anyaga: Keszthely környéki homokkő.
- Kőfaragó neve: Ismeretlen
- Felirata: ISTEN / Dicsőségére / ADORJÁN JÓZSEF / KOR: FER: / Állította / 1866.
- Leírása: Hármastagolású kereszt, mely két különböző időszakban készült. Fogrovatos párkánnyal lezárt alsó felének homlokoldalán felirat. Neogótikus ívmotívummal díszített középrészen kisméretű Mária szobor, felette a kereszt rajta korpusszal utólagos kiegészítés, műköből öntött.
- Javaslat: Helyi védelem alatt áll, konzerválandó.

5. Paulini család sírkeresztje 1879-ből

- Helye: Községi temető
- Anyaga: Keszthely környéki homokkő
- Kőfaragó neve: Ismeretlen
- Felirata: Itt nyugszik / PAULINI JÓZSEF meghalt / élete 53^{dik} évében 1859 ápr. 24. / és neje / SZABÓ JULIANNA meghalt / életének 63^{dik} évében 1879 febr. 28. / Béke poraikra.
- Leírása: Kettős tagolású sírkereszt. Hasáb alakú alsó részének homlokoldalán mélyítet tükörben felirat. Peremes, csúcsban törő záródású alsó felén nagyméretű talpas kereszt, rajta az imádkozó Mária domborművű szobra, felette karéjos szírvégződésű keresztben INRI felirat alatt korpusz.
- Állapota: Közepes.
- Javaslat: Helyi védelem alatt, konzerválása javasolt.

6. Kápolna-kereszt 1889-ből.

- Helye: A Fő u. mentén, a műemléki védelem alatt álló kápolna kertjében.
- Anyaga: Keszthely környéki homokkő, megkopott állapotban.
- Kőfaragó neve: Tanosi Gyula, Keszthely.
- Felirata: ... / hagyományából / FARKAS VENDEL / és neje / NÉMET BORBÁLA Állítatija / FARKAS KÁROLY / és neje / NAGY MÁRIA / 1889.
- Leírása: Hármastagolású, nagyméretű kereszt. Masszív, többszörösen és gazdagon tagolt párkánnyal zárt alsó részének homlokoldalán mélyített tükörben felirat. Íves

párkánnyal zárt középső rész tengelyében Mária imádkozó szobra, annak két oldalán Szt. Katalin (?) és Szt. Vendel szobrai állnak. E felett éleszedett szárú kereszten, INRI felirat alatt kőkorpusz. Figyelmet érdemel a kőkorpusz balján látható, kezében kelyhet tartó angyal, mely – ismereteim szerint – az egyedüli ilyen jellegű ábrázolás a környéken.

Javaslat: Helyi védelem alatt, konzerválása javasolt.

7. Szőlőhegyi kereszt 1893-ból.

Helye: A Kovácsi-hegy déli oldalán, szőlőhegyre vezető dűlőút mellett.

Anyaga: Keszthely környéki homokkő, megkopott állapotban.

Kőfaragó neve: Ismeretlen.

Felirata: Isten dicséretére / Hagymányozta / TORMA JULIÁNNA / Állítták / SOÓS LAJOS és neje / BÖDÖR TERÉZIA / 1893.

Leírása: Hármastagolású kereszt. Tagolt párkánnyal lezárt, neogótikus díszítéssel ellátott alsó felének homlokoldalán mélyített tükörben felirat. Felette, hegyes szögben záródó középrészen az imádkozó Mária domborművű szobra. Felette hármastagolású szárú kereszten, INRI felirat alatt, domborművű korpusz.

Javaslat: Helyi védelem alatt, konzerválása javasolt.

8. Útszéli kereszt 1905-ből.

Helye: Zsidi u. 35. számú háza előtt.

Anyaga: Keszthely környéki homokkő.

Kőfaragó neve: Ismeretlen.

Felirata: Isten dicsőségére / állította / Mauz Pál / és neje / Nagy Rozália / 1905.

Leírása: Hármastagolású kereszt. Fogrovatos díszítésű párkánnyal zárt alsó fele homlokoldalán mélyített tükörben felirat. Felette szögben záródó középrészen, íves záródású mélyített szoborfülke előtt az imádkozó Mária szobra. Felette, liliomos szárvégződésű, éleszedett kereszten, INRI felirat alatt kőkorpusz.

Javaslat: Helyi védelem alatt. Az elmúlt években lett példásan restaurálva.

9. Szent Vendel szobra 1906-ból.

Helye: A Fő u. Sümegre vezető végében, az út mellett áll.

Anyaga: Keszthely környéki homokkő.

Kőfaragó neve: Feltehetően Pentz Mihály sümegi kőfaragó munkája, akinek a közeli Sümegen és Csabrendeken két hasonló kivitelű szobra ismert.

Felirata: ISTEN DICSŐSÉGÉRE / SZENT VENDEL / TISZTELETÉRE ÁLLÍTTATTA / A SZÁNTÓI TÁRSULAT / ÉS A KÖZSÉGI KÖZNÉP.

Leírása: Magas, erőteljes párkánnyal lezárt talapzaton álló kőszobor, a szakrális művészetben szokásos, pásztorként ábrázolva, tarisnyával, butykossal, (egykoron) pásztorbottal, lábainál báránnyal.

Javaslat: Az elmúlt évben a szobrot ledöntötték talapzatáról, mely szobor jelenleg a körjegyzőség raktárában került megőrzésre, restaurálásra vár.

10. „Amerikás-kereszt” 1910-ből.

Helye: A római katolikus templom déli oldalánál, annak kertjében áll.

Anyaga: Keszthely környéki homokkő.

Kőfaragó neve: Horn, Rezi.

Felirata: Felül: Oh ti / minjában / kik által / mentek az úton / figyeljétek és nézzétek meg / oly fájdalom mint az én / fájdalom / Isten dicsőségére állították / VAJDA LAJOS, VAJDA ISTVÁN / NOVÁK JÁNOS, MOLNÁR JENŐ, BÁNFI JÁNOS, SZÍVÓS GÁBOR / SOÓS IMRE, VAJDA FERENCZ / KIGYOS JULI, BUDI JÓZSEF.

Középső, illetve alsó részén folytatás: HEGEDŰS GERGELY, SÜSLE CZ ISTVÁN, MAUZ ERNŐ, BORBÉLY LAJOS, LENER ISTVÁN, LAKATOS ISTVÁN, TÓTH GÁBOR, NÉMETH MÁTÉ, VAJDA BOLDIZSÁR / TÓTH GÁBOR / NÉMETH MÁTÉ, VAJDA BOLDIZSÁR / VAJDA BÉLA, SZAKOSSÁNDOR, SZAKOS ISTVÁN, KERÉK MÁRTON, RUJSZ LAJOS / 1910. Javítva 1948.

Leírása: Nagyméretű, szobordíszes kereszt. Horn nevű rezi-i kőfaragó jelzett munkája. Alsó részén a sírban fekvő Krisztus szobra sziklautánzatú fölkében. Az íves párkánnyal záródó magas középrész homlokoldalán felirat, kétoldalt, könyvet tartó női szent (Anna?) és a liliomot tartó Szent József szobra. Középen fent ülő helyzetben ábrázolt Mária, felette a liliom szárvégződésű keresztben INRI felirat alatt lepel.

Javaslat: Megfelelő állapotban, helyi védelem alatt.

11. Temetőkereszt 1913-ból

Helye: Községi temető

Anyaga: Keszthely környéki homokkő

Kőfaragó neve: Virág S., Keszthely

Felirata: DICSÉRTESSEK / A / JÉZUS KRISZTUS / ÁLLÍTATOTT / 1913.

Leírása: Alsó fele négyzetes alaprajzot követő hasáb, ennek homlokoldalán, ívesen záródó mélyített tükörben felirat. A széles. Tagolt párkánnyal zárt alsó rész fölött nagyméretű kereszt, rajta fém korpusz, utólagos kiegészítéssel.

Állapota: Jó.

Javaslat: Helyi védelem alatt, konzerválása javasolt.

12. Útszéli kereszt 1914-ből.

Helye: A Sümegre vezető faluszélen, a Fő u. bal oldalán szabad területen, az egykori „vásártéren” áll. (A település 1378 és 1980 között vásárjoggal bírt)

Anyaga: Keszthely környéki homokkő.
 Kőfaragó neve: Ismeretlen
 Felirata: Felirata részben megkopott. *Távol legyen tőlem / másban dicsekedni, / mint a mi Urunk / Jézus keresztjében / ... 1914 ... / ... Ferencz.*
 Leírása: Hármastagolású kereszt. Magas, fogrovatos párkánnyal lezárt alsó részének homlokoldalán felirat. A középső részen az imádkozó Mária domborművének szobra, e felett éleszedett talpas kereszt, INRI felirat alatt szépen faragott korpusz.
 Javaslat: Az elmúlt években lett példásan felújítva. Helyi védelem alatt.

13. Szőlőhegyi kereszt 1917-ből.

Helye: A Kovácsi-hegy délnyugati oldalában.
 Anyaga: Keszthely környéki homokkő.
 Kőfaragó neve: Ismeretlen.
 Felirata: Isten dicsőségére / Emeltették / KÖRMENDY SÁNDOR / és neje / KOCSIS ÁGNES / és gyermekeik / JAKAB JÓZSEF / és neje / KÖRMENDY KATALIN / 1917.
 Leírása: Hármastagolású kereszt. Széles, tagolt párkánnyal lezárt alsó felének homlokoldalán felirat. A középső részen az imádkozó Mária szobra, két szélén egy-egy újabb keletű szent szobra. E felett, hármastagolású karéjos szárvégződésű éleszedett kereszt, INRI felirat alatt korpusz.
 Javaslat: Helyi védelem alatt, konzerválásra javasolt.

14. Szőlőhegyi kápolna-kereszt 1920 k.

Helye: A Kovácsi-hegy délnyugati oldalában, a szőlőhegyi kápolna előtt.

Anyaga: Keszthely környéki homokkő.
 Kőfaragó neve: Ismeretlen
 Felirata: Megkopott, töredezett. ... N SÁN (DOR) / (és n)eye / ...Z ANNA(A) / (gy)ermeke / ... háború n...
 Leírása: Csak töredékesen fennmaradt kereszt. Eredetileg három tagolású volt. Hasáb alakú alsó felének két oldalán egy-egy oszlop, homlokoldalán töredékesen fennmaradt felirat. A széles, tagolt párkánya felett, a középrészen egykoron három szobor állt, ma csak a középső, az imádkozó Mária szobra maradt meg. A felette emelkedő Talpas kereszt eltörött, felső része összetört állapotban a földön hever.
 Javaslat: Helyi védelem alatt, kiegészítése, helyreállítása javasolt.

15. Szőlőhegyi kereszt 1921-ből.

Helye: A Kovácsi-hegy délnyugati oldalában szőlőhegyi utak találkozásánál.
 Anyaga: Keszthely környéki homokkő.
 Kőfaragó neve: Ismeretlen
 Felirata: ISTEN DICSŐSÉGÉRE / ÉS A VILÁGHÁBORÚBÓL / VALÓ SZERENCSES / VISSZATÉRÉS EMLÉ / KÉRE ÁLLÍTATTA / ADORJÁN BOLDIZSÁR / ÉS NEJE / FELKER VILMA / 1921.
 Leírása: Hármastagolású kereszt. Magas, felül íves profillal díszített alsó felének homlokoldalán, két kis oszlop között felirat. Középső részén, a mélyített szoborfülke elül hiányzik Mária szobra. Ezen talpas kereszt áll, INRI felirat alatt kőkorpusz.
 Javaslat: Helyi védelem alatt. Az elmúlt években példásan helyreállítva.

16. Szőlőhegyi kereszt 1921-ből.

Helye: A Kovácsi-hegy délnyugati oldalában szőlőhegyi út mellett.

Anyaga: Keszthely környéki homokkő.
 Kőfaragó neve: Ismeretlen
 Felirata: ISTEN / DICSŐSÉGÉRE / A háborúból való / visszatérés emlékére / állította / FITOS PÉTER / és neje / HEGEDŰS KATALIN / 1921.
 Leírása: Hármastagolású kereszt. Hasáb alakú alsó felének homlokoldalán, mélyített tükörben felirat. A középső részen Mária imádkozó szobra, e felett talpas kereszt, INRI felirat alatt korpusz.
 Javaslat: Helyi védelem alatt. Konzerválása javasolt.

17. Szent Antal szobor 1922-ből.

Helye: A Hévíz felé vezető Keszthelyi u. bal oldalán áll.
 Anyaga: Keszthely környéki homokkő.
 Kőfaragó neve: Kollár István (1848-1927), illetve Mihály és István nevű fiai, Reziből.
 Felirata: PÁDUAI SZT. ANTAL / KÖNYÖRÖGJ ÉRTÜNK / KIK HOZZÁD MENKSZÜNK! / Isten dicsőségére / és AMERIKÁBAN elhalt / NÉMET MÁTÉ emlékére / állította neje BÁLINT MÁRIA és gyermekei: / TERÉZ, MÁTÉ és JÓZSEF.
 Leírása: T alaprajzot követő alsó felének homlokoldalán felirat. Hasáb alakú középrészének két oldalán egy-egy ívesen kapcsolódó oszlop, felette Szent Antal a kis Jézussal, illetve lilomággal.
 Javaslat: Helyi védelem alatt. Az elmúlt években restaurálták, amikor eltávolították az utólagos festést a szoborról.

18. Szentháromság oszlop 1923-ból.

Helye: A Hévízre vezető út jobb oldalán, az út mellett áll.
 Anyaga: Keszthely környéki homokkő.
 Kőfaragó neve: Ismeretlen
 Felirata: Áldjuk az atyát és a fiút a Szentlélekbe / Dicsérjük és felmagasztaljuk őt örökké / A Szent háromság egy Istentiszteletére / Állította / özv. CZIBOR GYÖRGYNÉ / és családja / 1922.
 Leírása: Két szélén egy-egy oszloppal megtámasztott, széles peremmel záródó talapzaton három szent-szobor (Katalin, Mária, József), közepén kompozit fejezetű oszlop, rajta Szentháromság szobor.
 Javaslat: Helyi védelem alatt, szépen restaurálva.

19. Szőlőhegyi kereszt 1930-ból.

- Helye: A Kovácsi-hegy délnyugati oldalán, szőlőhegyi út mellett.
- Anyaga: Keszthely környéki homokkő.
- Kőfaragó neve: Ismeretlen
- Felirata: ISTEN dicsőségére / B. SZŰZ MÁRIA tiszteletére / és a szerb harcérén 1914 évben / hősi halált halt fia: TAKÁCS LAJOS / emlékére hagyományozta TAKÁCS JÓZSEF / ÁLLITATTA: / ÖZV. TAKÁCS LAJOSNÉ / sz. NAGY MÁRIA / 1930.
- Leírása: Széles alsó része T alaprajzot követ, homlokoldalán két kompozit fejezetű oszlop között mélyített tükörben felirat. A széles perem fölött három szent szobor (Nepomuki szt. János?, Mária és József). Felette íves szárvégződésű kereszten, INRI felirat alatt korpusz.
- Javaslat: Helyi védelem alatt, megfelelő állapotban.

20. Sírkereszt 1930-ból (Takács-Nagy család)

- Helye: Községi temető
- Anyaga: Keszthely környéki homokkő
- Kőfaragó neve: Pentz Mihály sümegi kőfaragó.
- Felirata: ITT NYUGOSZNAK / TAKÁCS JÓZSEF / ÉLT 74 ÉVET MEGH. 1930 / ÉS NEJE / NAGY MÁRIA / ÉLT ... ÉVET ... / ÉS KISLEÁNYUK / ERZSÉBET ÉLT 3 ÉVET / Béke hamvaikra.
- Leírása: Nagyméretű sírkereszt. T alaprajzú alsó felének homlokoldalán, mélyített tükörben felirat. E fölött, széles párkányon szentek szobra (Klára, József), középről Mária szobor hiányzik. Az íves szárvégződésű kereszten, INRI felirat alatt korpusz.
- Állapota: Közepes.

Javaslat: Helyi védelem alatt, konzerválása javasolt.

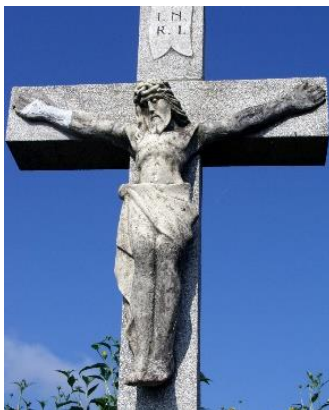
21. Temetőkereszt 1935-ből.

Helye: Községi temető
Anyaga: Homokkő és műkő
Kőfaragó neve: Ismeretlen
Felirata: DICSÉRTESÉK / A / JÉZUS KRISZTUS / F. CS, / 1935.
Leírása: Négyzög alaprajzot követő magas, hasáb alakú sírjel felül díszes, peremes záródással, felette Piéta-szoborral és nagyméretű kereszttel, ez utóbbin lepel. Homlokoldalán felirat.
Állapota: Jó.
Javaslat: Helyi védelem alatt.

22. Emlékkereszt 1943-ból.

Helye: A Kovácsi-hegy délkeleti oldalában, szőlőhegyi út mellett
Anyaga: Műkő.
Kőfaragó neve: Ismeretlen
Felirata: *Isten dicsőségére / ifj. HORVÁTH SÁNDOR / 1942. dec. 29. Oroszországban hősi halált halt / Honvéd emlékére Állította / Siránkozó szülei, felesége / és testvére.*
Leírása: Kettős tagolású kereszt. Magas alsó részét erőteljes tagolású perem zárja. Felette INRI felirat alatt korpusz.
Javaslat: Helyi védelem alatt (nem indokolt), jó állapotban.

23. Fakereszt 2000 k.

Helye: A Vindornyalakra vezető út jobb oldalán
 Anyaga: Fa.
 Készítőjének neve: Ismeretlen
 Felirata: Nincsen
 Leírása: Egyszerű, ácsolt fakereszt, rajta öntött fém korpusszal.
 Javaslat: Helyi védelem alatt (nem indokolt).

24. Fakereszt korpusszal 2005-ből.

Helye: A templom déli bejárata előtti parkban.
 Anyaga: Tölgy
 Készítőjének neve: Major Lajos vonyarcvashegyi fafaragó.
 Felirata: Nincsen
 Leírása: Sima fakereszt, INRI felirat alatt fakorpusz. Huszti Zoltán és családja állíttatta 2005-ben.
 Javaslat: Újszerű állapotban.

25. Fakereszt.

Helye: A Kovácsi-hegy délkeleti oldalában szőlőhegyi út mentén
 Anyaga: Fenyő
 Készítőjének neve: Ismeretlen
 Felirata: Nincsen
 Leírása: Egyszerű fakereszt, rajta megkopott festő pléh korpusszal
 Javaslat: Helyi védelem alatt (nem indokolt).

A településen fontos lenne, a helyi karakteres anyaghasználat, elsősorban a környezeti adottságokból adódó anyaghasználat népszerűsítése, az épülethomlokzatok esetében pedig a tervezők figyelmét felhívni a Balaton-felvidéki tömegformálások és homlokzatkialakításoknak a modern épületek esetében való alkalmazására.

Több figyelmet, esetleg anyagiakat kellene fordítani, mint erre példákat lehet sorolni – a védett épületek leírásánál észrevételezeten – a hagyományos homlokzati struktúrák megőrzésére, és azoknál az épületeknél, ahol ennek lehetősége fennáll, azoknak a rekonstrukciójára!

1.4.6. táj- és kertépítészeti alkotás, egyedi tájérték, növényzet

Táj és kertépítészeti alkotás Zalaszántón jelenleg nincsen.

Az egyedi tájértéket és növényzetet képviselő környezet országos védettséget élvez, a Balatonfelvidéki Nemzeti Parkhoz tartozik, annak kezelésében van.

1.4.7. szobrok, képzőművészeti alkotások, utcabútorok

Zalaszántó esetében jelentős a helyi értéken is túlmutató szobrászati alkotásokként kell kezelni a nagyszámú, főleg a Rezi-Zalaszántó- Keszthely térségben tevékenykedő kőfaragók által készített homokkő korpuszokat. A temető helyi védelméről szóló rendelet megalkotásával, megőrzésük jelentős mértékben biztosított. Javasoljuk a „Helyi védelmi rendelet” felülvizsgálatát – esetenként kiegészítését – a szükséges szakmai dokumentáció(k) összeállítását.

2. A rendezés során tervezett változtatások hatáselemzése:

2.1. A települési értékleltárban szereplő elemek vonatkozásában releváns rövid és középtávon tervezett változtatások ismertetése.

A települési értékleltárban szereplő elemeket nem érintik tervezett változtatások.

A régészeti lelőhelyeket érintő változások ismertetése, hatáselemzése és az egyes tervezett beavatkozásokra vonatkozó ajánlások az alábbi táblázatban találhatóak:

Örökségi szempontból érintett terület	Hatás	Ajánlás
Zalaszántó, Hamvas-erdő, Vár-rét (12503)	Nem érinti tervezett változás	
Zalaszántó–Tátika-hegy platója (12506)	Nem érinti tervezett változás	
Zalaszántó–Tátika-hegy Felsővár (12505)	Nem érinti tervezett változás	
Zalaszántó–Vátkai rét (12507)	Nem érinti tervezett változás	

Zalaszántó-Alma-kúti-dűlő (12496)	Nem érinti tervezett változás	
Zalaszántó, Farkas-hegy, Asszonyvár (94337)	Nem érinti tervezett változás	
Zalaszántó, Hidegkútpuszt (12504)	Nem érinti tervezett változás	
Zalaszántó, Iskola (orvoslakás) (12499)	Nem érinti tervezett változás	
Zalaszántó, Kápolna (12500)	• Földmunkával járó építkezés	• földmunka esetén régészeti megfigyelés biztosítása
Zalaszántó, Kovácsi-mező (12501)	Nem érinti tervezett változás	
Zalaszántó, Lázár Miksa szérűskertje (12498)	Nem érinti tervezett változás	
Zalaszántó, Plébániatemplom (12497)	Nem érinti tervezett változás	
Zalaszántó - Sümeg közötti országút (12502)	• gazdasági fejlesztési terület	• Nagyberuházás esetén a Nemzeti Régészeti Intézet ERD-t készít, melynek része a geofizikai kutatás és próbafeltárás. Próbafeltárás után, ha a régészeti objektumok jellege és sűrűsége indokolja, teljes felületű megelőző régészeti feltárás, a kivitelezéssel párhuzamosan pedig régészeti megfigyelés biztosítása szükséges • földmunka esetén régészeti megfigyelés biztosítása
Vindornyaszőlős-Kőbánya (69065)	Nem érinti tervezett változás	

A régészeti lelőhelyek jelenlegi területhasználatának vizsgálata során sorra vettük a veszélyeztetettség okait és mértékét, továbbá javaslatokat tettünk örökségvédelmi szempontból kevésbé káros módosításra. A régészeti lelőhelyeket érintő tervezett változásokat és az egyes beavatkozásokra vonatkozó ajánlásokat sorra vettük.

A hatástanulmány a készítés időpontjában rendelkezésre álló adatok alapján készült, a régészeti lelőhelyekre vonatkozó ismeretanyag azonban folyamatosan bővül. A település közigazgatási területén időközben előkerülő újabb régészeti lelőhelyekről minden tervezett beruházás és nagyobb földmunkával járó tevékenység előtt javasolt az érintett területen található vagy feltételezhető régészeti lelőhelyekről tájékozódni.

3. Az értékvédelmi terv

3.1. az értékvédelmi leltárban szerepeltetett értékek megőrzését biztosító szempontok és követelmények

A község területén lévő műemlék épületek vonatkozásában az arra illetékes szervek a felelősek. Azonban az azokon, illetve környezetükben történő bármilyen illetéktelen beavatkozás jelzésére a helyi önkormányzat illetve a helyi, az érték megőrzésben szerepet játszó társadalmi szervezetek szerepvállalása elengedhetetlen.

3.2. önkormányzati feladatok meghatározása

A helyi védettségű épületek esetében a településkarakter szempontjából meghatározó épületek homlokzati felújítása esetén a helyi főépítész véleményének kikérése alapvető fontosságú, érte ez alatt az építészeti elemek megőrzése, illetve a színezés meghatározása esetében is.

Javasolható a helyi védettségű épületek bizonyos ciklusonkénti újra vizsgálása, a védettségre érdemes, a falukép szempontjából meghatározó további épületek nyilvántartásba vétele és dokumentálása.

A nagyszámú helyi védettség alatt álló faragott kőemlékek esetében szakértő bevonásával szükséges lenne egy részletes felmérés elkészítése. Ennek ismeretében a kiemelt értékek országos szintű védettségbe emelését is lehetne javasolni, de mindenképpen fontos ezek megőrzése érdekében egy hosszabbtávú állagmegóvási terv elkészítése, ehhez anyagi forrás biztosítása. A felújítások elvégzéséhez az országos ilyen célú pályázatok figyelése, és az éve költségvetésben a pályázatokhoz szükséges önrész megtervezése.

A régészeti lelőhelyek a 2001. évi LXIV. törvény rendelkezései szerint általános védelem alatt állnak, ezért a településfejlesztés során a megvalósítandó, földmunkával járó beruházásokat e védelemmel összhangban szükséges megvalósítani.

A Kötv. 19. § értelmében a nyilvántartott régészeti lelőhelyeket a földmunkával járó beavatkozásokkal, fejlesztésekkel, beruházásokkal, beleértve az ásványi vagyon kitermelését is jogszabályban meghatározott esetekben és módon el kell kerülni, a régészeti örökség elemeit lehetőleg eredeti lelőhelyükön, eredeti állapotukban, eredeti összefüggéseikben kell megőrizni (Kötv. 10.§ (1) bekezdés). Amennyiben a beruházás máshol nem valósítható meg, vagy a földmunkával járó beruházás a költségeket aránytalanul megnövelné, a beruházással veszélyeztetett régészeti lelőhelyet előzetesen fel kell tártani. A régészeti feltárások jogszabályi hátterét az 1. fejezet tartalmazza.

Felhívjuk a figyelmet, hogy a Kötv. 21. § alapján a földmunkával járó beruházással el kell kerülni:

- a) a védetté nyilvánított régészeti lelőhelyet,
- b) a nyilvántartott tájképi jelentőségű régészeti lelőhelyet és
- c) az eredeti összefüggéseiben megmaradt, helyben és fizikai állapotromlás nélkül megőrzendő régészeti emléket.

4. Nyilatkozatok

NYILATKOZAT

Alulírott dr. Vándor László CSc , nyilatkozom hogy a 439/2013 (XI.20.) Korm. rendelet 4§ 1. és 2. bekezdésének szerint szerepelek a nevezett jogszabályban foglalt előírásnak, és ennek megfelelően rendelkezem műemléki szakmérnöki, valamint régész és történész felsőfokú végzettséggel.

Műemléki szakmérnöki diploma száma: BME 5719.

Régész és történész diploma száma: ELTE 239/1972.

Szakértő műemléki érték dokumentálása szakterületen, névjegyzéki sorszáma: 21-0112

Szakértő műemléki épületkutatás szakterületen, névjegyzéki sorszáma: 21-112

Régészeti lelőhelyvédelem, névjegyzéki sorszáma: Sz-277/2001

Az örökségvédelmi tanulmányt 68/2018 (IV.9.) Korm. rendelet 83 § és annak a tartalmára vonatkozó 14. mellékletének megfelelően készítettem el.

Zalaegerszeg. 2022. február 12.

dr. Vándor László

NYILATKOZAT

Alulírott, Simmer Livia régész nyilatkozom, hogy a 439/2013. (XI. 20.) Korm. rendelet 4 §. 1. és 2. bekezdése szerinti előírásnak megfelelően szerepelek az adott örökségvédelmi területre vonatkozó szakértői névjegyzékben, valamint a nevezett jogszabályi hely (2) bekezdésében foglalt előírásnak megfelelően rendelkezem régész szakirányú felsőfokú végzettséggel.

Régész diploma száma: PTE/BI.003523 399/2009

Névjegyzéki sorszáma: 18-002

A régészeti tanulmányt a 68/2018. (IV. 9.) Korm. Rendelet és a hatósági előírásoknak megfelelően készítettem el, a tervezett megoldások megfelelnek a hatályos jogszabályoknak.

Zalaegerszeg, 2022. február 06.

Simmer Livia

régész

5. Felhasznált irodalom

AO XL

Anjou-kori Oklevéltár. XL. 1356. (Budapest-Szeged, 2014)

BAKAY – KALICZ – SÁGI 1966

Bakay Kornél – Kalicz Nándor – Sági Károly: Magyarország régészeti topográfiája 1. A keszthelyi és tapolcai járás. (Budapest 1966)

DARNAY 1899

Darnay Kálmán: A Zala-szántói halmok és két magyar lovas sír Archeológiai Értesítő XIX. 1899. 277-280.

DÉNES 1982-83

Dénes József: Alsó-Tátika középkori vára. In: Zalai Gyűjtemény 18. (1982–83) 87–95.

DÉNES – NOVÁKI 2013

Dénes József – Nováki Gyula: Tátika három vára. Várak, kastélyok, templomok 2013. 8-13.

Évezredek üzenete a láp világából (Régészeti kutatások a Kis-Balaton területén 1979-1992). Szerk.: Költő László – Vándor László. Kaposvár, 1996.

Farkas Zsuzsanna: Lelőhelybejelentő adatlapok Sármellék településhez, 2009. (KÖH 600/3148/2009)

HAVASI – BUSZNYÁK 2008

Havasi Bálint–Busznyák János: A zalaszántói őskori tumulusok felmérésének legújabb eredményei. Zalai Múzeum 17. (2008.) 93-108.

HO VI

Ipolyi Arnold–Nagy Imre–Véghely Dezső: Hazai okmánytár. Codex diplomaticus patrius VI. (Budapest, 1876.)

HOLUB 1933

Holub József: Zala megye története a középkorban. III. kötet. A községek története. Pécs, 1933. 704.

IVÁNYI – SÁGI – TAKÁCS 1963

Iványi Béla – Sági Károly – TakácsKálmán - Hegyesd, Tátika, Rezi. Balatonfüred, 1961.

KISS 2004

Kiss Gábor: Késő bronzkori, kora vaskori sírhalmok digitális terepmodelljének elkészítése földi felvételek alapján. Szakdolgozat (Nyugat Magyarországi Egyetem Geoinformatikai Főiskolai Kar) Székesfehérvár, 2004. (Göcseji Múzeum Adattára 2004.2676 valamint CD nyilvántartás 16 2004)

KOPPÁNY 2003

Koppány Tibor: Zalaszentő közepkori temploma. Műemlékvédelmi Szemle 2003/1. szám. Szerk.: Mentényi Klára. Az Országos Műemléki Felügyelőség tájékoztatója (Budapest, 2003). 5–42.

KOZÁK 1962

Kozák Károly: A zalaszentői templom feltárása és környékének középkori története. Archaeologiai Értesítő, 89. 1962. 220–235

KUZSINSZKY 1920

Kuzsinszky Bálint: A Balaton környékének archeológiája, 1920

MRT 1

Magyarország régészeti topográfiája 1. A keszthelyi és tapolcai járás [Bp. 1966., Szerk.: Sági Károly]

PATEK 1973

Patek Erzsébet: Zalaszentő, ásatási beszámoló. ArchÉrt (100) 1973, 261-262.

RÓMER 1878

Rómer Flóris: Résultatats généraux du mouvement archéologique en Hongrie, Compte Rendu II: Budapest, 1878.

SEBŐK 2004

Sebők Ferenc: Anjou–kori Oklevéltár. XXV. 1341. (Budapest–Szeged, 2004.)